

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

DOMÁCÍ NÁSILÍ PÁCHANÉ NA MUŽÍCH

Vedoucí práce: doc. PhDr. David URBAN, Ph.D.

Autor práce: Kateřina Týrová

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.

Forma: prezenční

2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Kateřina Týrová

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Davidu Urbanovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	6
1. Vymezení pojmu domácí násilí	8
1.1. Cyklus domácího násilí	9
1.2. Formy domácího násilí	11
1.3. Faktory ovlivňující vznik domácího násilí (z hlediska charakteristik násilných žen) ...	13
2. Muži jako oběti.....	15
2.1. Specifika násilí proti mužům, stereotypy, genderový aspekt	15
2.2. Nejčastější příčiny neohlášení násilí (žena v roli agresorky)	16
2.3. Reciproční násilí, falešná a nepravá oběť.....	18
3. Pomoc mužům ohroženým domácím násilím.....	18
3.1. Legislativní zakotvení	19
Trestní zákoník	19
3.2. Bezpečnostní plán	20
3.3. Občanský zákoník.....	22
3.4. Motivace oběti k řešení.....	22
3.5. Intervenční centra	23
3.6. Rodinné, partnerské poradny a neziskové organizace	25
4. Cíl výzkumného šetření, výzkumná otázka a metodika	25
Hlavní výzkumná otázka:.....	26
Metodika	26
5. Interpretace výsledků	27
Kategorie č. 1 – Identifikace mužů s rolí oběti;.....	27
Kategorie č. 2 - Muži často nevyhledávají pomoc;.....	27
Kategorie č. 3 - Zakázka mužů;.....	27
Kategorie č. 4 – Vedení k svépomoci a nabídka možností;.....	27
Kategorie č. 5 - Ocenění klienta, vytvoření bezpečného prostoru;.....	27
Kategorie č. 6 Psychický a fyzický teror;.....	27
Kategorie č. 7 Faktory působící na vznik domácího násilí na mužích a náhled společnosti na muže jako oběti;.....	27
Kategorie č. 8 Frustrační agrese;.....	27

Kategorie č. 9 Bezpečnostní plán;	27
Kategorie č. 10 Důvody setrvání v násilném vztahu;	27
Kategorie č. 11 Nejdůležitější věc při poskytnutí pomoci mužským obětem;	27
Kategorie č. 12 Falešná či nepravá oběť.	27
Kategorie č. 1 – Identifikace mužů s rolí oběti	27
Kategorie č. 2 - Muži často nevyhledávají pomoc.....	28
Kategorie č. 3 - Zakázka mužů	28
Kategorie č. 4 – Vedení k svépomoci a nabídka možností	30
Kategorie č. 5 - Ocenění klienta, vytvoření bezpečného prostoru.....	31
Kategorie č. 6. Psychický a fyzický teror.....	31
Kategorie č. 7. Faktory působící na vznik domácího násilí na mužích a náhled společnosti na muže jako oběti.....	32
Kategorie č. 8 Frustrační agrese	33
Kategorie č. 9 Bezpečnostní plán	34
Kategorie č. 10 Důvody setrvání v násilném vztahu	34
Kategorie č. 11 Nejdůležitější věc při poskytnutí pomoci mužským obětem.	35
Kategorie č. 12 Falešná či nepravá oběť	35
5.1. Diskuze	35
6. Závěr.....	38
Seznam použitých zdrojů	41
Tištěné zdroje.....	41
Internetové zdroje	43
Zákony.....	44
Seznam příloh.....	45
Seznam obrázků	45
Příloha č. 1.....	46
Dotazník – šablona k rozhovorům.....	46
Příloha č. 2.....	46
Rozhovory	46
Abstrakt:.....	70
Abstract:.....	71

Úvod

Práce se zabývá domácím násilím páchaným na mužích. Rozhodla jsem se pro toto téma, protože jde stále o neprobádanou a citlivou oblast. To jsem zjistila už při hledání zdrojů pro mou práci. Domácí násilí na mužích je stále hlubokým tabu a v organizacích spíše okrajovou záležitostí. Bakalářská práce se věnuje tomuto tématu, shrnuje a tříbí již známé informace a obohacuje je o poznatky získanými rozhovory se sociálními pracovníky.

Dalším důvodem, proč se práce věnuje tomuto tématu, je skutečnost, že se o domácí násilí zajímám. V minulosti jsem se setkala a stále bohužel setkávám s mnoha případy domácího násilí. Většinou jde o domácí násilí páchané na ženách. O domácím násilí na ženách již bylo publikováno mnoho prací, obecně jde o citlivé a společností zapovězené téma a násilí na mužích obzvlášť, proto bych chtěla tento problém dále prozkoumat.

Mým cílem bude zjistit, jakým způsobem pracují sociální pracovníci s mužskými oběťmi, jakou podobu má nejčastěji násilí páchané ženami, s jakou zakázkou přicházejí muži jakožto oběti domácího násilí v partnerských vztazích a jaké faktory působí na vznik násilí páchaného na mužích.

Jak laická, tak odborná veřejnost teprve začíná být vnímavá k tomu, že oběťmi násilí, odehrávajícího se v domovech, mohou být také muži. Tento proces trval v ČR u klasické podoby domácího násilí (myšleno násilí páchané na ženách) zhruba deset let.¹ Ve společnosti panuje představa, že muži mohou násilnému chování své družky kdykoliv zabránit a když to neudělají, je důvodem zbabělost nebo masochismus.²

Můžeme říci, že domácí násilí na mužích je v dnešní době ještě stále okrajovým tématem, stejně jako stál na okraji v 60. letech syndrom bitého dítěte. Výzkumy tohoto jevu jsou téměř na počátku a jeho detabuizace bude v budoucnu závislá na vnímání mužů společností spolu s požadavky, které na ně klade.³

¹Srov. Kolektiv autorů, *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*, s. 29.

²Srov. BADINTEROVÁ E., *Tudy cesta nevede: slabě ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu*, s. 71-72.

³Srov. CIMRMANNOVÁ T. a kol., *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 84.

Mužskou obětí může být myšlena oběť v mezigeneračním násilí, např. obětí může být syn nebo muž – senior. Předmětem této práce bude však muž jako oběť násilí mezi partnery.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část se skládá ze tří kapitol. V rámci empirické části bude realizován kvalitativní výzkum, ve kterém bude použita metoda dotazování prostřednictvím sérií polostrukturovaných rozhovorů s respondenty – sociálními pracovníky, kteří pracují s oběťmi domácího násilí.

V první kapitole bude uvedeno téma domácího násilí. Bude vydefinováno, co znamená pojem domácí násilí, jakým způsobem ho poznáme, jaké má formy, popíše cyklus domácího násilí a zaměřím se na rysy, která má žena agresorka.

Druhá kapitola bude zaměřena výhradně na mužskou oběť. První část této kapitoly se bude zabývat genderovým aspektem této problematiky, poukáži na stereotypy, které panují mezi lidmi v souvislosti s pohledem na muže jako na oběť domácího násilí. Uvedu také několik nejčastějších důvodů, proč muži (ve většině případů) nenahlásí domácí násilí a zůstanou nadále ve vztahu s násilnou osobou. Zmíním také problém falešné či nepravé oběti domácího násilí.

Ve třetí kapitole se budu zabývat legislativním zakotvením problematiky domácího násilí, a z toho vyplývajícími opatřeními na pomoc obětem domácího násilí. Uvedu institut vykazání a bezpečnostní plán jakožto nástroje sloužící k zajištění bezpečí ohrožené osoby. Práce se také bude věnovat způsobu práce s obětí a její motivaci k řešení své situace. Popíše činnost intervenčních center, protože hrají důležitou roli v pomoci obětem a jsou přímo navázáni na spolupráci s Policií ČR. Dalšími organizacemi jsou např. neziskové organizace, manželské či rodinné poradny. Jedná se o další místa, kam se mohou oběti domácího násilí obrátit a jsou důležitou součástí pomoci obětem domácího násilí.

Praktická část se týká výpovědí sociálních pracovníků z pěti různých organizací o jejich práci s oběťmi domácího násilí – s čím přicházejí mužské oběti, jakou pomoc jim poskytují, s jakými podobami násilí se u mužské klientely setkávají, ale také jaké faktory působí na vznik domácího násilí na mužích a z jakých důvodů setrvávají v násilných vztazích. Výpovědi budou utříděny do jednotlivých kategorií a porovnány v diskuzi s odbornou literaturou.

1. Vymezení pojmu domácí násilí

Abychom se mohli věnovat tématu domácího násilí na mužích, je třeba nejdříve vymežit, co znamená obecně pojem domácí násilí, podívat se na již existující vymezení této problematiky, jaké mohou být podoby domácího násilí a jak z pravidla vypadá jeho průběh.

Domov může být útočištěm, bezpečným místem, kde máme zázemí. Stejně tak se ale může stát pastí, která zůstává skryta za zamčenými dveřmi. Nejširší pohled představují pojmy domácí násilí (domestic violence) a násilí v rodině (family violence), které zahrnují násilí mezi manžely, vůči dětem, starým lidem, násilí mezi sourozenci a někdy vůči domácím zvířatům. V dalším pojetí je zahrnuto také partnerské násilí (partner violence), neboli násilí v intimním vztahu (intimate partner violence). Původně bylo domácí násilí zaměřené výhradně na manžely a rozšířilo se na partnerská soužití a později i na homosexuály.⁴ Špatenková vymezila pojem násilí v rodině jako „bezprávně vynucenou nadvládu některého člena rodiny nad jiným členem, resp. členy“.⁵ Ševčík vnímá domácí násilí jako „podmnožinu násilí v rodině“ a zahrnuje sem všechny projevy fyzického, sexuálního a psychického násilí páchaného mezi jednotlivými členy rodiny (...).“⁶ Další definici uvádí na svých webových stránkách Bílý kruh bezpečí, který ho definuje takto: „*Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.*“⁷

„*Domácím násilím se zpravidla označuje týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými, žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu. Oběť je udržována v permanentním strachu a nejistotě, čímž trýznitel narušuje její psychickou stabilitu.*“⁸

Čírtková uvádí tři základní specifika domácího násilí:

1. soukromí jako místo, kde dochází k partnerskému násilí,

⁴ Srov. BURIÁNEK J.; KOVAŘÍK J.; ZIMMELOVÁ P. (eds.), *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, s. 12 – 13.

⁵ ŠEVČÍK D., ŠPATENKOVÁ N., *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 23.

⁶ Tamtéž, s. 24.

⁷ Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí, *Domácí násilí*, online dostupné na: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>.

⁸ ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v sociálních službách*, s. 6.

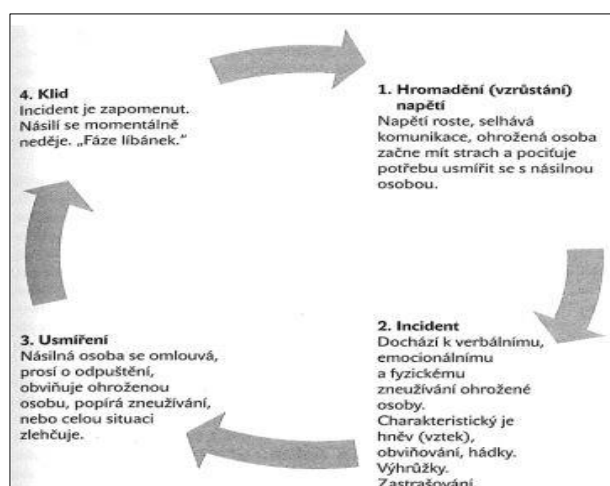
2. opakování a postupný nárůst intenzity násilných incidentů
3. specifická příčina a kořenů domácího násilí.⁹

Nejde o izolovaný jev fyzické či psychické agrese, ale o systematické jednání, kdy se jeden z partnerů snaží ovládat druhého partnera. Následkem je desintegrace oběti.¹⁰ Psychickým nátlakem násilného partnera násilí začíná, fyzickým útokem končí. Oběti si mnohdy nepřipouští, že jde o formu domácího násilí. Psychický nátlak vnímají jako „běžnou hádku“, která ovšem následně propukne ve fyzické napadení a v krajních případech může skončit ohrožením života oběti. Může docházet samozřejmě jen k některým formám, ale zpravidla se prolínají všechny formy násilí.

1.1. Cyklus domácího násilí

Domácí násilí probíhá v určitých cyklech, které se neustále opakují. Někdy se také setkáme s označením „spirála domácího násilí“. Oběť se stává na násilném partnerovi/partnerce psychicky, někdy i materiálně, závislou a tento cyklus se tak může opakovat i řadu let. Cyklus jako první popsala Lenore Walkerová (1979), která se nejprve zaměřovala na ženské oběti, ale později připustila, že násilí se mohou dopustit také ženy na mužích. Tato autorka rozdělila tento cyklus do čtyř fází s různou délkou a časovým intervalem trvání, který se postupně zkracuje.¹¹ (viz obrázek 1).

Obrázek 1: Čtyři fáze cyklu domácího násilí (L. Walker, 1979)¹²

⁹ ČÍRTKOVÁ (2002) in: BURIÁNEK J.; KOVAŘÍK J.; ZIMMELOVÁ P. (eds.), *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, s. 13.

¹⁰ Srov. Tamtéž.

¹¹ Srov. ŠEVČÍK Drahomír, ŠPATENKOVÁ Naděžda, *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 53.

¹² WALKER L. (1979) in: ŠEVČÍK Drahomír, ŠPATENKOVÁ Naděžda, *Čtyři fáze cyklu domácího násilí. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 53.

1. **Fáze napětí** – v této fázi se komunikace mezi partnery zhoršuje, násilná osoba je podrážděná, nespokojená, všechno kritizuje. Jde spíše o pasivní agresi, ale někdy se objeví křik a nadávky. Ohrožená osoba si snaží násilníka/násilnici udobřit a předejít tak či zabránit násilnému chování. Snaží se mu ve všem podřídit, je úslužná. Obviňuje sama sebe, že se dostatečně nesnažila napětí zamezit. To je však nemožné a následně dojde k útoku v plné míře.¹³
2. **Fáze násilí** – tato fáze se spjata s přímým projevem násilí. Násilník rozbíjí věci, zavražďuje oběť, snaží se získat moc a kontrolu nad druhým a zcela ho ovládnout, a to i několikahodinovým tyranizováním, kdy dojde na kopání, mlácení, strkání, poplívání, škrcení, pálení, svazování a znásilňování. Oběť zažívá intenzivní pocity strachu, úzkosti, bezmoci a zoufalství. Obvykle tuto fázi „přežije“ s modřinami, i popř. se zlomeninami (...).¹⁴ Oběť může být ošetřena i v nemocnici, může být přivolána i policie. Většinou oběť shazuje svá zranění na „pád ze schodů“ či jiná zranění, buďto proto, že se projeví, již výše zmíněná, závislost na partnerovi nebo proto, že má z násilníka strach.¹⁵
3. **Fáze usmíření, líbánek** – násilník si v této fázi uvědomuje, že by od něj mohla oběť odejít a ztratil by pak nad ní moc, snaží si ji proto udržet. Omlouvá se, kupuje dárky, slibuje, že se změní a že se násilné chování již nebude opakovat. Projevy lásky a lítosti jsou tak přesvědčivé, že jim oběti uvěří a agresor si ji tak k sobě opět připoutá. Pokud tyto metody přestávají fungovat, vyhrožuje násilník sebevraždou, sebepoškozováním nebo svaluje vinu na druhého¹⁶ **Fáze klidu** – někdy bývá brána jako součást předchozí fáze. Žádné incidenty neprobíhají, situace se uklidní, agresor může splnit některý ze slibů a oběť doufá, že se tento stav udrží. Avšak následně opět vyvstanou problémy a znovu začne fáze napětí.¹⁷

V zahraniční literatuře najdeme i jiné členění, všechny se však víceméně shodují na výše zmíněném. Mnohdy bere oběť vinu za celou situaci na sebe. Vyčítá si, že se dosti nesnažila nebo byla špatným partnerem. Někdy oběť v tomto klamu bohužel udržují i ti nejbližší, kteří problém bagatelizují. Oběti dají pocit, že násilí musí strpět pro záchranu rodiny (zvláště problematičtější je pak vnímání rozvodů věřícími osobami, avšak dnes již

¹³ Srov. ŠEVČÍK Drahomír, ŠPATENKOVÁ Naděžda, Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence, Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, s. 54.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Srov. tamtéž.

¹⁶ Srov. tamtéž.

¹⁷ Srov. tamtéž.

církev i společnost vidí tuto problematiku shovívavěji). Někdy se setkáváme i s tím, že rodina agresora obět' podezírá z toho, že si chce připravit podmínky pro rozvod.

1.2. Formy domácího násilí

Domácí násilí může nabývat různých forem, a některé se vzájemně překrývají.

1) **Fyzické násilí** – jedná se o fyzické násilí projevované proti oběti. Fyzické násilí je nejvíce viditelnou formou, jsou to brutální bolestivé útoky, hrozí zde poškození zdraví a v extrémních případech může vyústit až v ohrožení života. Mezi projevy patří např. bití, píchání ostrými předměty, řezání, pálení kůže (např. cigaretami), svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, odpírání stravy či spánku apod.¹⁸ U mužské oběti nemusí mít fyzické násilí takovou intenzitu. Neznamená to však, že bychom ho měli zlehčovat. Píše o něm například Radim Uzel, známý sexuolog: „*Plných devět procent mužské populace v ČR někdy zažilo fyzické násilí ze strany partnerky. Mělo různou formu a intenzitu. Více než čtvrtina oslovených mužů mluvila o přímém napadení - vzteklém strkání, pohlavcích, kopnutí, kousání, případně škrábání. Zhruba čtyři procenta mužů utrpěla fyzická poranění v důsledku bití, škracení či útoku nožem.*“¹⁹ *Ženy většinou útočí na muže zezadu, například kuchyňskými potřebami (nůžky, nože apod.). Obvyklé je také liti horké tekutiny do klína, často míří na mužovy genitálie.*²⁰

2) **Psychické násilí** – jedná se o psychický útok ve formě nadávek, vyhrožování, ponižování, zesměšňování. Psychické násilí se může vyskytovat samostatně nebo se prolínat s jinými formami, např. fyzickým násilím. Zpravidla předchází fyzickému násilí, později nadávky a ponižování doprovází i fyzické útoky. Jeho velkým nebezpečím je skutečnost, že je obtížně prokazatelné, není zjevné na první pohled. Jde o soustavné ponižování, hrubé nadávání, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, zastrasování, snižování osobních kvalit, znevažování schopností oběti, mocenské postavení a jeho využívání.²¹ Právě psychické násilí hraje u násilí žen proti mužům mnohdy hlavní roli. „*U psychického týrání jsou nejčastější jízlivé komentáře typu - jsi neschopný – nic jsi nedokázal – jsi ubožák – ty nejsi žádný chlap – do této kategorie patří i srovnávání s muži kamarádek a známých – žádná*

¹⁸ Srov. ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*, s. 8.

¹⁹ UZEL R., *Muži jako oběti domácího násilí*. Novinky.cz, Publikováno 16. prosince 2011, online dostupné na: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/253637-radim-uzel-muzi-jako-obeti-domaciho-nasilii.html>.

²⁰ Srov. CONWAYOVÁ H., *Domácí násilí: Příručka pro současné i potenciaální oběti*, s. 40.

²¹ Srov. tamtéž.

kamarádka nemá doma takového hlupáka – podívej na souseda, to není takové budižkničemu jako ty ...“²²

Avšak ne každé psychické týrání odpovídá skutkové podstatě trestného činu a právě z tohoto důvodu není vždy předmětem zájmu policie. Oběť musí pak volit jinou cestu civilního práva, např. rozvod. Pro splnění skutkové podstaty trestného činu je třeba dostatek důkazů a prokázání věrohodnosti výpovědi oběti. To je právě u této formy domácího násilí velmi obtížné. Dochází pak k tomu, že psychické týrání není vyhodnoceno jako trestný čin, ale zůstává pouze jako předmět civilního práva a vztahových problémů. Řešením je pak poradna či civilní soud.²³

Ve společnosti stále panuje přesvědčení, že psychické násilí nemá takové následky jako to fyzické, avšak zejména dle názoru obětí má psychické násilí stejně závažné dopady, ne-li, v některých případech, horší. Je v něm jistá beznaděj, protože nezanechává viditelné stopy a o to skrytější může tato forma být a okolí se tak může zdát chování oběti neadekvátní. Dokázat existenci psychického násilí je tedy velmi obtížné, agresor na veřejnosti mnohdy nasadí „druhou tvář“.²⁴ *„Psychické násilí je nejhorší. Tvrdí to všechny jeho oběti – děti, dospělí, muži i ženy vždy zdůrazňují, že víc než fyzické rány bolí tvrdé slovo.“*²⁵

V doktorandské práci Audrey Macklinové s názvem „Bití muži: Skryté oběti“ v knize Conwayové H., *Domácí násilí: Příručka pro současné i potenciální oběti* (2007) jeden z respondentů uvádí: *„Fyzické násilí nebylo tak hrozné jako citové a duševní týrání, alespoň mi to tak připadalo. Fyzické rány se zahojí, ale s tím druhým musím žít den co den.“*²⁶ Další podobou může být vydírání. Agresorka partnerovi vyhrožuje, že mu, v případě jejího opuštění zakáže styk s dětmi s tím, že po rozvodu stejně připadnou jí (čemuž nahrává i skutečnost, že soudy častěji svěří děti do péče matek). Další výhrůžkou bývá nahlášení partnera jako násilníka, (pokud by si přivolal někoho na pomoc nebo policii.)²⁷

3) Emocionální násilí - týká se osob, zvířat a věcí, ke kterým má oběť citový vztah – např. vyhrožování likvidací domácích mazlíčků nebo její uskutečnění, u

²² Srov. ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*, s. 22.

²³ Srov. tamtéž.

²⁴ Srov. tamtéž.

²⁵ DALIGAND L., *Násilí v partnerských vztazích*, s. 32.

²⁶ Srov. CONWAYOVÁ H., *Domácí násilí: Příručka pro současné i potenciální oběti*, s. 40.

²⁷ Srov. Kolektiv autorů, *#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí*, s.72.

osob se násilí týká nejbližších (děti, rodiče, sourozenci), u věcí např. fotografie, dárky od rodičů, zděděné předměty apod.²⁸

4) Sociální násilí - předmětem je sociální postavení a prostředí oběti. Patří do něj izolace oběti od ostatních lidí, zabavení telefonu, zákaz vyjít z bytu, kontrola času, sociálních kontaktů apod.²⁹ I tato forma je typická pro mužské oběti. Muž je pod neustálým dohledem, je mu zakazován kontakt s přáteli, známými, žena je mnohdy extrémně žárlivá.

5) Ekonomické násilí - týká se základních potřeb k životu – jídlo, bydlení, ošacení apod. Součástí může být zákaz odchodu do práce, nechávání oběti doprošovat se o peníze, kontrola vydávání peněz, odmítání placení stravy, nájmu, odebírání peněz, zamezení přístupu k prostředkům na společném bankovním účtu apod. Může dojít i k nesplacení vysokých půjček, které si násilná osoba vzala ještě za manželství a po rozvodu mění místo pobytu, není k dohledání a splacení pak zbývá na oběti.³⁰ O veškerých financích rozhoduje žena a partner je závislý na „kapesném“ od ženy (které mu žena často odmítá vydat, když má pocit, že si ho nezaslouží). Agresorka rozhoduje o všech nákupech potravin a jídelníčku, záměrně vaří jídla, na která je např. muž alergický, takže zůstává o hladu.³¹

6) Sexuální násilí - je také hůře dokazatelné, zpravidla nezanechává stopy a odehrává se beze svědků. Zahrnuje znásilnění, vynucování sexuálního styku či praktik, sexuální napadání erotických částí těla, jednání pouze jako se sexuálním objektem apod.³² Žena zesměšňuje mužskou potenci a sexuální schopnosti (formou může být na jedné straně vynucování sexu, na straně druhé jeho úporné odmítání).³³

1.3. Faktory ovlivňující vznik domácího násilí (z hlediska charakteristik násilných žen)

Na vznik domácího násilí může mít vliv řada faktorů. Uvedu pouze ty nejčastější.

- Závislost násilné osoby na látkách - u násilné osoby odbourávají psychoaktivní látky zábrany, může se zvýšit agrese. Při dlouhodobějším užívání celkově mění osobnost, což následně vede k naprosté ignoraci společenských norem chování,

²⁸ Srov. ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*, s. 9.

²⁹ Srov. tamtéž.

³⁰ Srov. tamtéž.

³¹ Srov. ŠEVČÍK D., ŠPATENKOVÁ N., *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 98-99

³² Srov. ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*, s. 10.

³³ Srov. tamtéž, s. 23.

mění se i vztahy. V intervenčních centrech oběti často uvádějí, že je agresor uživatelem nějaké psychotropní látky, alkoholu nebo obojího. V případě partnerského násilí ztrácí násilná osoba roli partnera, rodiče a nastupuje arogantní chování, vydírání oběti, výhrůžky a materiální ohrožení rodiny.³⁴

- socioekonomické postavení ženy (nejagresivnějšími byly ženy v domácnosti, nezaměstnané či na rodičovské dovolené)
- vzdělání (největší četnost u žen se základním vzděláním)
- víra v Boha (u věřících žen byl výskyt agrese vůči partnerovi menší)
- mezigenerační přenos (zkušenost s domácím násilím z primární rodiny, mezi rodiči v dětství - asi 40% žen, které zažily násilí mezi rodiči v dětství - dle výpovědí mužů, napadly svého partnera).³⁵

Naproti tomu Čírtková (2008) sice uznává tyto faktory jako významné, nicméně konstatuje, že ovlivňují pouze dobu, kdy domácí násilí vznikne, podněty incidentů, četnost výskytu atp.³⁶ Dále také uvádí nejčastější mýty, se kterými se odborníci setkávají v praxi. Mezi ně řadí již výše zmiňovaný mezigenerační přenos. Nepopírá, že tomu tak v některých případech může být, ale také zdůrazňuje, že je třeba se ptát, kde se vzalo násilí v původní rodině.³⁷ Jako další mýtus označuje tvrzení, že příčinou může být způsob, jakým oběť reaguje při prvních známkách násilí. Avšak tento pohled hledá příčinu v oběti, která nemá dispozice si s násilím poradit sama. Také zmiňuje hledání příčin ve společnosti, která je k tomuto problému tolerantní. Avšak odpovědnost nenáleží na společnosti, ale na násilné osobě.³⁸

³⁴ ³⁴Srov. Kolektiv autorů, *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*, s. 39-40.

³⁵ Srov. BURIÁNEK J.; PIKÁLKOVÁ S.; PODANÁ Z., *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*, s. 41-43.

³⁶ Srov. ČÍRTKOVÁ L., *Moderní psychologie pro právníky*, s. 41.

³⁷ Srov. ČÍRTKOVÁ L., *Moderní psychologie pro právníky*, s. 41.

³⁸ Srov. ČÍRTKOVÁ L., *Moderní psychologie pro právníky*, s. 40.

2. Muži jako oběti

2.1. Specifika násilí proti mužům, stereotypy, genderový aspekt

V této kapitole bude uvedena nejdůležitější část, a tou jsou specifika násilí páchaném na mužích. Bude popsáno, jaké jsou hlavní rozdíly oproti násilí páchaném na ženách a co je hlavním úskalím v případě mužských obětí. Také uvedu možnost, kdy se jedná o reciproční násilí, falešnou nebo nepravou oběť. Mužské oběti se většinou neprezentují v organizaci jako falešná či nepravá oběť, avšak může tomu být tak např. u ženy, která se tak snaží zakrýt, že je ve skutečnosti sama agresorkou.

Statistiky ukazují, že jednou ze tří obětí domácího násilí je muž. Muži však váhají, pokud jde o ohlášení zneužívání ženou. Buďto se cítí trapně nebo mají strach, že jim nikdo nebude věřit či hůře - že bude považován policií za násilníka, nikoliv za oběť.³⁹ „Muži jsou stigmatizováni jednak stereotypy o domácím násilí (např. násilí se děje pouze v problémových rodinách), jednak genderovými stereotypy (např. muž by se přece ubránil, násilí by nedopustil).“⁴⁰ Muži si často domácí násilí ani neuvědomují, případně problém bagatelizují. Když už si problém připustí, často se silně stydí a velmi se ostýchají někomu svěřit nebo si říci o pomoc.⁴¹ Mezi projevy násilí páchané na mužích patří nároky na poslušnost, podřízenost, ponižování, nadávání. Dále také extrémní žárlivost a manipulace ze strany partnerky.⁴²

Ve většině případů bývá obětí domácího násilí žena, avšak toto kritérium znesnadňuje pomoc mužům, kteří se ocitli v pozici oběti, protože pro ně jednoduše „není místo“. (...) Chlapci jsou navíc už od dětství socializováni a vedeni k soutěži, ke hrám, které mají agresivní prvky. To může působit negativně na utváření sebeobrazu (zvláště pokud chlapec nemá dost síly nebo obratnosti). Socializace v oblasti emocí podléhá různým omezením např. „kluci nebrečí“ atd. Chlapci se zároveň učí pohlížet na ženské vlastnosti jako na něco, co by mohlo ohrozit jejich maskulinní identitu. Musí tedy již od raného dětství, chlapcům a mužům v okolí, dokazovat svou mužskou

³⁹ Srov. ROBINSON L.; SEGAL J., *Help for men who are being abused*, Poslední aktualizace: říjen 2017. Dostupné na: <https://www.helpguide.org/articles/abuse/help-for-men-who-are-being-abused.htm>.

⁴⁰ HAMRLOVÁ M. (2008) in: *#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí*, s. 72.

⁴¹ Kolektiv autorů, *#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí*, s. 72.

⁴² Srov. ŠEVČÍK D., ŠPATENKOVÁ N., *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 98-99.

identitu. (...) Tato socializace navazuje na kulturní paradox. Tento paradox spočívá v pohledu na mužskou identitu, jejímž protikladem je identita oběti. Ve společnosti je zažitý stereotyp, jímž je názor, že se muži nestávají obětmi žen. Muži jsou, dle tohoto pojetí, přeci ti silnější a odolnější, což ale nemusí být vždy pravidlem.⁴³

Mohli bychom také poukázat na šablonovité zobrazování chlapců a děvčat v knížkách pro děti. Holčičky jsou často zobrazovány jako bezmocné, slabé, naproti tomu jsou chlapci zobrazováni jako silní a bystří hrdinové. (...) Podobné stereotypní pojetí jsou součástí také učebnic.⁴⁴ Můžeme tak vidět, že jsme k těmto představám vedeni již od raného dětství.

Všichni si asi umíme představit ženu jako „stíhačku“, která druhého ovládá, nic mu nedovolí a tyranizuje ho. Problém je, že z tohoto důvodu se problém bagatelizuje a lidé ve společnosti nejsou zvyklí toto chování považovat za domácí násilí.⁴⁵ „*Třeba jsem si sed na chvíli k televizi a hned mi vyčítala, že se nestarám o děti. Jde to postupně, člověk si toho ani nevšimne a pak se najednou diví, kam se dostal. Úplně vám odpadá osobní život, neděláte nic pro sebe.*“⁴⁶

2.2. Nejčastější příčiny neohlášení násilí (žena v roli agresorky)

Příčin, proč oběť nenahlásí páchaní domácího násilí, je mnoho, zpravidla se jedná o jejich kombinaci. Níže uvádím některé z důvodů, proč muži-oběti nehlásí případy domácího násilí:

- muž se nepovažuje za oběť ohroženou domácím násilím;
- nevnímá chování ze strany partnerky jako nepřijatelný, trestný čin;
- stydí se;
- má obavy kontaktovat Policii, aby nebyl sám považován za násilníka;
- má strach ze zveřejnění a následné stigmatizaci v očích veřejnosti;⁴⁷
- strach o své finanční zabezpečení;
- plané naděje, že se jejich partnerka změní, protože ji milují;
- váže na sebe povinnost zůstat, nechtějí partnerku zanechat samotnou;

⁴³ Srov. BURIÁNEK J.; KOVAŘÍK J.; ZIMMELOVÁ P. (eds.), *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, s. 30-31.

⁴⁴ KARSTEN H., *Ženy – muži: Genderové role, jejich původ a vývoj*, s. 69.

⁴⁵ Srov. MEDKOVÁ A., „*Nespím, nejím, nemám žádný život.*“ *Domácí násilí je psychický teror, kterým trpí i muži*, 2017, Český rozhlas. Online dostupné na: <https://wave.rozhlas.cz/nespim-nejim-nemam-zadny-zivot-domaci-nasili-je-psychicky-teror-kterym-trpi-i-6197103>.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*, s. 24.

- nevědí, kam by šli;
- bojí se, že se jim partnerka bude mstít;
- bojí se, že přijdou o kontakt s dětmi a také s širší rodinou a společnými známými;
- viní sami sebe;
- bojí se statutu „muže pod pantoflem“, který je ubohý a hloupý.⁴⁸

V knize *Mlčení bolí* (2016), Kolektiv autorů navíc také uvádí, že muži mají strach, že jim policie neuvěří a budou naopak obviněni oni.⁴⁹ Někteří odborníci hovoří o „dvojích zavřených dveřích“. První dveře představuje (stejně jako u násilí na ženách) domov jako uzavřený prostor, kde se odehrává domácí násilí. Druhými dveřmi se míní strach mužů ze zveřejnění jejich studu.⁵⁰ Muž sám sebe dlouhou dobu nevnímá jako oběť a to se projevuje v jeho komunikaci s úřady a policií. Z důvodu bagatelizace problému a podání problému policii či úřadům dochází k pozdnímu odhalení domácího násilí a je často vyhodnoceno pouze jako přešůpek ze strany partnerky.⁵¹

Ženy mohou využít toho, že mají, oproti mužům, lepší emocionální inteligenci. Hravě tak odhalí mužova citlivá místa a využívají je k manipulaci. Muži mají sklon ustupovat, předcházet problémům a tím přicházejí o svou důstojnost, kterou je pak obtížné získat zpět. Mnohdy partneri nedokáží agresorku opustit a mnohdy hledají útěchu v alkoholu či v návykových látkách.⁵² „Většina žen své jednání vysvětluje patologickou žárlivostí, vztekem nebo touhou partnera ovládat. Varovným úkazem je ovšem skutečnost, že těchto případů rok od roku přibývá.“⁵³

Ševčík, Špatenková (2011) uvádějí, že muži mohou v důsledku domácího násilí zažívat:

- generalizovaný strach z násilí jako takového
- strach ze ztráty domova, resp. bydlení;
- negativní emoce, jako je hněv, vztek a zlost;

⁴⁸ Srov. ŠEVČÍK D., ŠPATENKOVÁ N., *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 100.

⁴⁹ Kolektiv autorů, *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*, s. 30.

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ L. in: Bílý kruh bezpečí, *Muži jako oběti domácího násilí*. Online dostupné na: <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>.

⁵¹ ČÍRTKOVÁ L., *Forezní psychologie*, s. 251.

⁵² Srov. ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*, s. 24.

⁵³ UZEL R., *Muži jako oběti domácího násilí*. Novinky.cz, Publikováno 16. prosince 2011, online dostupné na: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/253637-radim-uzel-muzi-jako-obeti-domaciho-nasili.html>.

- problémy ve vztahu k sobě – snížená sebeúcta, sebevědomí a sebehodnota;
- bezmocnost – obávají se jakýchkoli změn;
- problémy v realizaci otcovské role;
- dopady na další vztahy, např. partnerské či přátelské.⁵⁴

2.3. Reciproční násilí, falešná a nepravá oběť

U mužů role oběti nemusí být vždy úplně striktní. Muž může být skutečnou obětí, která je ohrožována partnerkou. Muži mohou však být také součástí tzv. recipročního násilí – tedy vzájemného násilí mezi oběma partnery. Někdy mohou být dokonce sami agresory a vydávat se za oběť. Pak mluvíme o nepravé či falešné oběti. Tyto situace jsou třeba, pro kvalitní práci s oběťmi i agresory, odlišit a při projednávání klientovy zakázky se ujistit, zda se skutečně jedná o domácí násilí. Někdy to neví sám klient, což platí zvláště u mužů.

Falešná oběť se záměrně vydává za oběť, i když jí není. Jedná tak za účelem osobního profitu nebo za účelem zviditelnění se. Může jít také o agresora, který na svou obranu viní z násilí skutečnou oběť. Tito lidé jsou obvykle zručnými manipulátory.⁵⁵

Nepravá oběť se na rozdíl od falešné skutečně cítí být obětí. Může jít o lidi, kteří mají s násilím zkušenost z minulosti a nadále je provázejí zejména psychické následky. Mohou pak vnímat jako domácí násilí i běžnou partnerskou hádku, která u nich vyvolává obavy.⁵⁶

Muži jsou však zpravidla skutečnými oběťmi a sociální pracovníci naopak muži vysvětlují, že jde skutečně o domácí násilí a že tak rozhodně nemusí žít.

3. Pomoc mužům ohroženým domácím násilím

V této kapitole budou probrány jednotlivé dílčí kroky k pomoci mužům ohroženým domácím násilím. Jde o další podstatnou část této práce, protože ukáže, jaká pomoc je pro muže stěžejní, jak by měl postupovat sociální pracovník při samotném pomáhání oběti a jaká opatření má možnost učinit oběť pro zajištění jejího bezpečí.

⁵⁴ ŠEVČÍK D., ŠPATENKOVÁ N., *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 100.

⁵⁵ Kolektiv autorů, *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*, s. 55.

⁵⁶ Tamtéž, s. 54.

3.1. Legislativní zakotvení

Institut vykázání

Jedním z legislativních nástrojů, jak řešit domácí násilí, je institut vykázání. Jedná se o základní pilíř pro řešení domácího násilí. V praxi by měl být využíván v případech, kdy nejsou jiná alternativní řešení, jako např. uvalení vazby na agresora či využití služeb azylových domů, vypracování bezpečnostního plánu, udělení rad a dalších důležitých informací, případně další pomoc.⁵⁷

Institut vykázání má především preventivní charakter. Nejde tedy o nějaký druh sankcionování útočnicka, ale o prevenci agresivního jednání násilné osoby.⁵⁸ Je zakotven v Zákoně o policii České Republiky, a to v § 44 až § 47.⁵⁹ Pokud existuje důvodné podezření, že se může násilná osoba uchýlit k útoku proti svobodě, životu, zdraví nebo závažným způsobem zaútočí proti lidské důstojnosti člověka, má policista právo násilnou sobu vykázat ze společného obydlí i jeho bezprostředního okolí. Usoudí tak zejména podle předchozích útoků.⁶⁰ Toto opatření je ze zákona povinen učinit stát prostřednictvím policie. V první fázi je dána oběti deseti denní lhůta, kdy je osoba násilná vykázána z jejich společného obydlí. Zde rozhoduje soud. V druhé fázi již na rozhodnutí participuje osoba ohrožená. Ta má možnost podat žádost na soud o předběžné opatření dle § 76b zákona č. 99/1963 Sb.⁶¹ Pokud se tak stane, rozhodne o něm soud. Prodlouží se tak doba vykázání (pokud je žádost podána během vykázání útočnicka) přičemž má i nadále zakázané jakékoliv kontaktování ohrožené osoby.

Trestní zákoník

Zákon domácí násilí definuje v trestním zákoníku, a to § 199 zákona č. 40/2009 Sb. Týrání osoby žijící ve společném obydlí.

„(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

⁵⁷ ŠEDIVÁ, M., *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*, s. 15.

⁵⁸ Srov. STŘÍLKOVÁ P.; FRYŠTÁK M., *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*, s. 41.

⁵⁹ Zákon o policii České Republiky, zákon č. 273/2008 Sb.

⁶⁰ Srov. STŘÍLKOVÁ P.; FRYŠTÁK M., *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*, s. 41.

⁶¹ Srov. tamtéž.

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.⁶²

Týráním se v zákoníku míní: „zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pocítuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám, k žebrotě nebo činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují apod.)“⁶³

3.2. Bezpečnostní plán

V případě, kdy se oběť rozhodne setrvat nadále s násilným partnerem, je na místě vypracovat bezpečnostní plán, aby se tak minimalizovala rizika ohrožení v případě napadení. Je třeba myslet na to, že pokud oběť dá najevo svůj záměr odejít, vzrůstá riziko eskalace agrese.⁶⁴ Je potřeba s obětí hovořit o tom, jaké kroky pro snížení pravděpodobnosti napadení již vyzkoušela, které byly účinné a které nikoliv.⁶⁵ (např. útěk, pasivní, submisivní jednání, neodporování agresorovi).⁶⁶ Je důležité, aby oběť věřila svým pocitům a intuici a v případě, kdy pocítí riziko napadení, učinila opatření, díky kterým by se mohla ochránit. Většinou (i když to není dogma) předchází fyzickému či sexuálnímu útoku nárůst napětí, kdy konverzace houstne, zvyšuje se verbální agrese. Je důležité, aby oběť byla schopna tyto signály zachytit a vyvarovat se místnostem jako např. kuchyň, koupelna, dílna nebo místnosti, odkud se dá jen obtížně uniknout.⁶⁷

⁶² Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb. § 199 Týránění osoby žijící ve společné domácnosti.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Srov. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 43.

⁶⁵ Srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ B.; POKORNÁ D.; TOUFAROVÁ M., *Partnerské násilí*, s. 63.

⁶⁶ Srov. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 44.

⁶⁷ Srov. MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ B.; POKORNÁ D.; TOUFAROVÁ M., *Partnerské násilí*, s. 63.

Je dobré domluvit si s někým z okolí signál, díky kterému dotyčná osoba pozná, že je ohrožená osoba v ohrožení a je třeba zavolat policii.⁶⁸ Tím může být např. určité slovo, rozsvícené světlo před domem atd.⁶⁹ Oběť by si měla vymezit okruh lidí, na které se případně může obrátit o pomoc (rodiče, známí, rodina apod.)⁷⁰ Když už se oběť rozhodne utéct, měla by také vědět, kam může v takové akutní situaci přijít a požádat o pomoc (krizová centra, policie, nemocnice, hotel, azylový dům apod.).⁷¹

Oběť by si také měla připravit bezpečnostní balíček, kde bude mít k dispozici důležité věci pro případ rychlého odchodu. Tento balíček by měl obsahovat doklady, dokumenty, základní oděvy, číslo bankovního účtu, peněžní prostředky, důležitá telefonní čísla, adresy apod., léky, zdravotní pomůcky;⁷²

Při jednání s násilnou ženou se doporučuje (Robinson L., Segal J., 2017):

- Odejít, pokud je to možné.
Muž by měl být pokud možno vnímavý k signálům, které vyvolávají agresi partnerky, a měl by být připraven rychle odejít. Pokud by potřeboval ochránit děti, měl by zavolat na tísňovou linku, policie má povinnost chránit mužskou oběť stejně jako ženskou.
- Muž by se neměl snažit násilí ženě oplácet, žena se často snaží muže vyprovokovat, avšak potom je to muž, kdo je zatčen či vykázán z domu.
- Uchování důkazů – každou policejní zprávu, fotografické záznamy zranění. U zdravotnického personálu je nepravděpodobné, že by se muže ptali, jestli není obětí domácího násilí, takže zůstává na muži, aby se ujistil, že je příčina zranění dokumentována.
- Uchování dalších důležitých dokumentů – cestovní pas, řidičský průkaz. Je bezpečnější mít tyto věci mimo domov.

⁶⁸ Srov. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 44.

⁶⁹ ŠEDIVÁ, M., *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*, s. 40.

⁷⁰ Srov. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 44.

⁷¹ Srov. tamtéž.

⁷² ŠEDIVÁ, M., *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*, s. 40.

- Požádat o radu z programu domácího násilí nebo právní pomoc ohledně zadržovacího příkazu, či pokud je to nutné, požádat o dočasnou péči o děti.⁷³

3.3. Občanský zákoník

V občanském zákoníku najdeme Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí, a to v § 751 zákona č. 89/2012 Sb.:

„(1) Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“⁷⁴

(2) Stejně jako v odstavci 1 lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.⁷⁵

3.4. Motivace oběti k řešení

Oběť, která se rozhoduje, jestli chce změnit svou životní situaci, prochází několika fázemi. První z nich je fáze, kdy nemají potřebu změny. Oběť může být každý den krutým způsobem napadána, ale nemusí to vidět jako problém. Násilí bagatelizuje, označuje ho pouze za hádku, výměnu názorů a skrývá následky útoků. Je sice nešťastná, ale nepřemýšlí o změně. Blízcí a známí oběti vidí, že je to v nepořádku a snaží se oběť přesvědčit, aby začala jednat, avšak oběť agresora omlouvá, brání a zlehčuje situaci.⁷⁶

V této fázi je třeba oběť ujistit, že nejde o bezvýznamné problémy, a nechat ji vypovídat. Potřebuje otevřený prostor pro sdílení jejích denních zážitků. Pro oběť je těžké si připustit, že ji partner (v tomto případě partnerka) týrá. Situaci zatím řešit nechce, návrhy řešení odmítá. Pracovník by měl v této fázi oběť vyslechnout, neudělovat rady, ale měl by oběti pomoci pojmenovat problém a ujistit ji, že v žádném případě nese za násilí odpovědnost a že nikdo nemá právo oběti ubližovat. Měl by se

⁷³ ROBINSON L., SEGAL J., *Help for men who are being abused*, [online]. Poslední aktualizace: říjen 2017. Dostupné na: <https://www.helpguide.org/articles/abuse/help-for-men-who-are-being-abused.htm>.

⁷⁴ Občanský soudní řád, zákon č. 89/2012 Sb. § 751 *Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí*.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Srov. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 45.

pokusit oběť dovést vhodnými otázkami k tomu, aby se rozhodla situaci řešit.⁷⁷ Tato otázka může znít: „*Co se musí ještě stát, abyste se rozhodla situaci řešit?*“⁷⁸

Další fází je pak zvažování (přijímání) nutnosti změny. V této fázi je oběť ambivalentní v názorech. Oběť sice připouští, že je potřeba jednat, ale zároveň změnu odmítá. Uvažuje o tom, že jí sice trápí násilné chování protějšku, ale zároveň nechce, aby děti přišly o jednoho z rodičů apod. V této fázi je dobré oběti citlivě nastínit nebezpečnost a rizika stávající situace.⁷⁹

Posledními fázemi je fáze rozhodování a následné akce, kdy oběť touží po změně a očekává od pracovníků informace např. o rozvodovém řízení, případně pomoc při sepsání potřebných žádostí. Úkolem sociálního pracovníka je poskytnout oběti konkrétní možnosti řešení a podpořit ji v realizaci postupu, pro který se oběť rozhodne. Je dobré dát oběti dobré příklady z praxe, kdy se oběti podařilo odejít z násilného vztahu a začlenit se do nového způsobu života. Následně je třeba pomoci oběti s konkrétními kroky, jako např. zajistit odvoz z místa bydliště, pomoci s nalezením bezpečného ubytování a také jí předat užitečné kontakty na další specializované organizace.⁸⁰

Pracovník by měl, dle Vodáčkové a kol. (2007) oběť zejména vyslechnout bez jakéhokoliv hodnocení či náznaku obviňování, nesnažit se donutit klienta k rozhodnutí – dodržovat princip autonomie klienta. Pracovník by měl klientovi pomoci vyznat se v jeho situaci a hledat společně vhodné řešení a perspektivy, stanovovat si malé úkoly, a tím povzbuzovat a podporovat aktivitu klienta, doporučit ošetření u lékaře a další.⁸¹

3.5. Intervenční centra

Specifickou pomoc obětem domácího násilí poskytují intervenční centra, která patří mezi služby sociální prevence dle §60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.⁸² Mají za povinnost, na základě vykázaní násilné osoby, kontaktovat oběť do 48 hodin od doručení kopie úředního záznamu o vykázaní a nabídnout jí svou pomoc. Osoba, kterou ohrožuje násilník svým chováním, však může také intervenční centrum oslovit sama.⁸³

⁷⁷ Srov. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 45-46.

⁷⁸ Tamtéž, s. 46.

⁷⁹ Srov. tamtéž, s. 46.

⁸⁰ Srov. tamtéž.

⁸¹ VODÁČKOVÁ D., *Krizová intervence*, s. 476.

⁸² Zákon č. 108/2006 o sociálních službách, §60a Sb.

⁸³ Ministerstvo práce a sociálních věcí, *Intervenční centra*, online dostupné na: <https://www.mpsv.cz/cs/4228>.

Intervenční centra nabízí hned několik možností, jak pomoci obětem domácího násilí, mimo jiné tedy i mužům.

První z nich je ambulantní služba – ohrožená osoba přichází přímo do intervenčního centra bez vykázaní či předchozích domluv s pracovníky, tedy nízkoprahově. Sociální pracovnice se nejdříve zaměří na emoční stránku, protože ohrožená osoba přichází často rozrušená. Dalším krokem je sociálně – právní poradenství, předložení možností, které oběť má (bezpečnostní plán, institut vykázaní, návrh na předběžné opatření, ale také např. partnerské či rodinné poradenství).⁸⁴

Aby se oběť otevřela pracovníkovi, musí pracovník vytvořit vhodné podmínky k navození důvěry. Pracovník by měl mít přehled o problematice, měl by k oběti přistupovat citlivě, zbrklé či ostýchavé jednání zde není na místě. Měl by tedy navodit bezpečné prostředí, měl by disponovat odbornými znalostmi (o problematice domácího násilí a aktuální legislativě), měl by být schopen povzbudit oběť ke změně, být vnímavý k prožitkům oběti a citlivě na ně reagovat. Měl by mít také znalosti krizové intervence a měl by být schopen spolupracovat také s dalšími organizacemi, na které je případně možné klienta odkázat.⁸⁵

Další možností je terénní služba, která se využívá ve zvláště složitých situacích, nebo když má oběť zdravotní či věková omezení, která mu brání dostat se do místa intervenčního centra.⁸⁶ Je-li to možné, pomáhají intervenční centra i při zajištění ubytování nebo stravy. Pokud k tomu nejsou technické a prostorové podmínky, nabídne centrum kontakt na další spolupracující organizace.⁸⁷ Některá centra poskytují také terapie, které jsou přístupné jak mužům, tak ženám. Zpravidla na ně však chodí spíše ženy.⁸⁸

Sociální pracovníci intervenčních center by také samozřejmě měli znát i ostatní sociální služby, na které má možnost klienta odkázat, aby mohla být klientovi poskytnuta cílená pomoc, kterou potřebuje ve své aktuální situaci. Takovou službou může být např. OSPOD, policie, orgány státní správy a další sociální služby (krizová centra, azylové domy, rodinné či partnerské poradny, občanská sdružení, neziskové organizace).

⁸⁴ Srov. kolektiv autorů, *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*, s. 92.

⁸⁵ Srov. tamtéž.

⁸⁶ Srov. tamtéž, 94.

⁸⁷ Srov. tamtéž, s. 95.

⁸⁸ Srov. tamtéž.

3.6. Rodinné, partnerské poradny a neziskové organizace

Další pomocnou sít' tvoří rodinné, partnerské poradny a neziskové organizace. Ty poskytují psychosociální poradenství, právní poradenství a poskytují též krizovou intervenci. Jsou tedy dalšími organizacemi, jejichž cílovou skupinou jsou oběti domácího násilí a pracují s oběťmi podobným způsobem jako intervenční centra s tím rozdílem, že zde policie nemá povinnost tyto organizace oslovit v případě vykazání násilné osoby.

Manželská terapie rozhodně není na místě, když jde o terorizující partnerku. Pokud dochází k mírnějším projevům (zejména při situačním násilí, kdy k násilí dochází z dynamiky partnerského vztahu), lze hledat společně s partnery cesty, jak předejít násilí a řešit vzniklé konflikty a konstruktivně zvládat agresi. Je však nutné se ujistit, zda oběti nehrozí po otevření se v poradně následný trest, po příchodu domů.⁸⁹

V Jihočeském kraji má akreditaci na práci agresory (tím může být muž či žena) pouze jedna organizace, a tou THEIA – krizové centrum o. p. s., kde identifikují příčiny agrese a dále hledají cestu k jejich vyřešení. Začíná se tak pracovat i s příčinami domácího násilí, tedy s jejich aktéry.

Důležitou složkou jsou také neziskové organizace, jako např. Bílý kruh bezpečí, z.s., Theia - krizové centrum, o.p.s., KOORDONA, Acorus, z.ú. a další. Nezbytné jsou také azylové domy, které jsou však v současné době spíše pro ženské oběti. „Tyto organizace pomáhají obětem rozpoznat, zda se o domácí násilí skutečně jedná, a pokud ano, umožňují jim učinit si reálný pohled na svou situaci.“⁹⁰

4. Cíl výzkumného šetření, výzkumná otázka a metodika

Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jestli se muži identifikují s rolí oběti, s jakými potřebami přicházejí mužské oběti do organizací (jaká je jejich zakázka), jak probíhá intervence sociálních pracovníků a jaké možnosti pomoci nabízí organizace, pro které sociální pracovníci pracují. Dále se šetření zabývá otázkou, jaké formy domácího násilí se nejčastěji u mužských obětí objevují a jaké faktory působí na vznik násilí (z hlediska žen agresorek).

⁸⁹ Srov. O'LEARY, 2008 in: KRATOCHVÍL S., *Manželská a párová terapie*, s. 168-169.

⁹⁰ NOVOTNÝ P. a kol., *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*, s. 90.

Hlavní výzkumná otázka:

S jakou zakázkou se setkávají sociální pracovníci a jak ji řeší?

(Zakázkou je míněn používaný termín pro problém, s kterým přicházejí klienti do organizací.)

Metodika

Zvolila jsem pro tuto práci kvalitativní výzkum, díky němuž lze nejlépe zmapovat práci sociálních pracovníků. „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“⁹¹ Použila jsem metodu dotazování prostřednictvím sérií polostrukturovaných rozhovorů – připravila jsem si řadu otevřených otázek (viz příloha č. 1), na které jsem poté volně navázala doplňujícími otázkami. Polostrukturované dotazování je střední cestou (mezi standardizovaným a nestandardizovaným dotazováním). Je zde určen účel a určitá osnova, při čemž celý proces získávání informací je velmi pružný.⁹²

Respondenti výzkumu

Vybrala jsem celkem pět respondentů z různých typů organizací (dále jen R1-R5), které tvoří důležitou část pomocné sítě organizací Jihočeského kraje (Mimo jedné organizace Karlovarského kraje, která byla vybrána za účelem zvýšení počtu respondentů) a jež pracují s mužskými oběťmi domácího násilí. Jednalo se tedy o dvě intervenční centra, jedno krizové centrum a dvě poradny. O všechny rozhovory jsem žádala prostřednictvím emailu. Rozhovory probíhaly od druhé poloviny února do začátku března. Všechny rozhovory jsem si nahrála na diktafon, abych mohla co nejlépe vyhodnotit získané informace a následně rozhovory přepsat. Pro zachování anonymity respondentů jsem uvedla pouze typy organizací, ve kterých respondenti pracují.

⁹¹ CRESWELL (1998, s. 12) in: HENDL J., *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, s. 46.

⁹² Srov. HENDL J., *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, s. 168.

5. Interpretace výsledků

Výsledky jsem zpracovala do dvanácti kategorií tak, abych shrnula poznatky, které jsem získala z výpovědí respondentů, a splnila zadání práce. Kategorie jsou vytvořeny na základě cíle výzkumného šetření. Jedná se o tyto kategorie:

Kategorie č. 1 – Identifikace mužů s rolí oběti;

Kategorie č. 2 - Muži často nevyhledávají pomoc;

Kategorie č. 3 - Zakázka mužů;

Kategorie č. 4 – Vedení k svépomoci a nabídka možností;

Kategorie č. 5 - Ocenění klienta, vytvoření bezpečného prostoru;

Kategorie č. 6 Psychický a fyzický teror;

Kategorie č. 7 Faktory působící na vznik domácího násilí na mužích a náhled společnosti na muže jako oběti;

Kategorie č. 8 Frustrační agrese;

Kategorie č. 9 Bezpečnostní plán;

Kategorie č. 10 Důvody setrvání v násilném vztahu;

Kategorie č. 11 Nejdůležitější věc při poskytnutí pomoci mužským obětem;

Kategorie č. 12 Falešná či nepravá oběť.

Kategorie č. 1 – Identifikace mužů s rolí oběti

Respondenti výzkumu uvedli, že mnoho mužů nechápe, v čem je jednání ženy špatné. Často si to nesou jako normu zažitou v dětství (zde lze vidět výše zmiňovaný trans generační přenos). Někdy muži přichází s tím, že je žena uráží, ponižuje. Přijdou si do organizace pro ujištění, jestli je toto jednání normální a co s tím mají dělat. V jiných případech si muž uvědomuje, že je obětí a v těchto případech většinou přichází právě se zakázkou rozvodového řízení nebo naopak chtějí zachránit rodinu. *„Oni si myslí, že nejsou normální, že to co se jim děje, že to není v pořádku. Ale nevnímají to jako domácí násilí. Hovoříme o tom, co domácí násilí je. Myslíte, že když mi nadávala do ... že už by to mohlo být, když mě terorizuje, budí mě v noci... Když to poskládáme, všechny ty incidenty, tak se dobereme k tomu, že to opravdu normální není.“* (R1)

Muži také často nejsou schopni sami rozklíčovat, že jde skutečně o domácí násilí a prvotní zakázkou pak většinou nebývá to, že jsou oběťmi, ale např. otázky ohledně rozvodového řízení nebo péče o děti. Skutečnost, že jsou skutečnými oběťmi domácího násilí, pak většinou sociální pracovnice zjistí až při podrobnější konzultaci klientova

problému. „Nejčastější zakázka neměla nic společného s tématem domácího násilí, nebyli schopni identifikovat to, že jsou sami oběti domácího násilí. Většinou to byla zakázka rozvodu, svěřeni dětí do péče. Až následně bylo zjišťováno, že jsou oběti násilí ať už sexuálního, většinou psychického, pouze v jednom případě se jednalo o násilí fyzické. (R4)

Kategorie č. 2 - Muži často nevyhledávají pomoc

Respondenti uvedli, že jde o velmi skryté téma. Nepochybují, že je mužských obětí partnerského násilí mnoho, ale zároveň uvádí, že když už si uvědomí, že jde o domácí násilí, tak často nevyhledávají pomoc, protože je to pro ně příliš ponižující. Jde to proti společenské normě „silného muže“, často se bojí opovržení ze strany svých nejbližších, což ale na druhou stranu může být důvod, proč raději osloví organizaci, než svého přítele. Dalším důvodem může být strach, že budou sami označeni za pachatele, což se stát může, nicméně policie i organizace mají vypracované postupy, jak rozkrýt, kdo je oběť a kdo agresor. Jednou z metod je také dotazník SARA DN, který běžně používá policie a intervenční centra. Jsou v něm otázky, které by měly pracovníkům zjednodušit a sjednotit postup při vyhodnocení skutkové podstaty domácího násilí dle kritérií jako např. eskalace násilí, dlouhodobost a jiné.

„Klientů, kteří řeší domácí násilí, nepochybují, že jich bude hodně, ale považují to za téma, se kterým by se styděli přijít a svěřit. A tím, že se to domácí násilí děje za těmi čtyřmi stěnami, je to skryté téma. Pro ty muže je to ještě víc zahanbující, ponižující, že si takové věci nechávají doma líbit. (...) Takže ano, setkala jsem se, bylo jich naprosté minimum a přičítám to právě tomu, že je to téma, které se stydí zveřejnit, protože to jde proti takovému tomu sociálnímu statutu silného chlapa, nicméně slyším o nich a nepochybují, že jsou.“ (R1)

„To partnerské násilí ze strany žen existuje, jen ti muži nevyhledávají pomoc.“ (R2)

Kategorie č. 3 - Zakázka mužů

Muži mnohdy nechodí s prvotní zakázkou toho, že jsou obětí domácího násilí, ale často řeší spíše následky či praktické věci. V tomto případě až při podrobnějším rozhovoru vyplyne, že je muž skutečně obětí. Jindy muž ví, že je obětí a pak jde často přímo pro řešení, jak má situaci řešit. Je důležité rozklíčovat tuto zakázku. Zjišťuje se, jestli chce muž odejít či nikoliv a na základě toho mu pracovníci navrhnou možnosti, které může

učinit. V této kategorii uvedu několik nejčastějších témat, zmiňovaných respondenty, která řeší mužské oběti:

a. Chtějí spravit svůj vztah

V toto případě chtějí většinou vědět co dělat s násilím ze strany partnerky. Klientům je nabízena párová terapie (pokud to organizace nabízí, pokud ne, může odeslat klienta do organizace, která tuto službu poskytuje). Některé organizace (v Jihočeském kraji Theia, krizové centrum, o.p.s.) také nabízí práci s agresory a programy na zvládnání agrese. „*Oni často neví, co mají dělat. Někdy chtějí zachránit rodinu, to je často, někdy zase toho mají dost, chtějí se rozvést...*“ (R2)

b. Chtějí vědět, jak se mají bránit

Někdy si klienti přijdou pouze pro radu, jakým způsobem se mohou bránit. Mnoho mužů má zafixováno, že přece neuhodí ženu, a tak si to nechávají líbit. Nebo mají strach, že se to obrátí proti nim. „*Když přichází sami nízkoprahově, chtějí zjistit, jak se mohou bránit proti tomu domácímu násilí.*“ (R3)

„*Někdo může být doma brutálně bit 30 let, člověk by si řekl, že chce odejít, ale oni nemusí chtít odejít, třeba chce jen vědět, jak se ubránit.*“ (R1)

c. Řeší odchod od partnerky, případně rozvod

Někteří muži už nechtějí žít v násilném vztahu a rozhodnou se pro odchod od partnerky. V tomto případě se může s klientem připravit bezpečný odchod z domova, kde je také důležité, aby měl klient kam jít, aby měl připravené věci pro odchod (občanský průkaz, oblečení atd.). Pokud nemají kam jít, řeší se možnost odchodu např. za 2 měsíce. Pokud řeší rozvod, probírají pracovníci s klientem, jak probíhá rozvodové řízení, jaké jsou třeba kroky, náležitosti atd. „*Nejčastější zakázka neměla nic společného s tématem domácího násilí, nebyli schopni identifikovat, to že jsou sami oběti domácího násilí, většinou to je zakázka rozvodu, svěření dětí do péče.*“ (R4)

„*Ten, který přišel, byl v krizi, skácel se do křesla, nevěděl, co chce, potřeboval o tom mluvit, co se u nich děje a vlastně nějak se rozhodl, že se rozvede, že to takhle nepůjde dál, chtěl informace o rozvodovém řízení.*“ (R2)

d. Ptají se, co bude s dětmi

Muži se často obávají, jestli se budou moci stýkat s dětmi, protože český právní systém svěruje (ve velkém počtu případů) děti do péče spíše matkám. Mají starost o jejich zabezpečení, pokud jsou živiteli rodiny. „*Typickým tématem je nechci odejít od rodiny, jsem muž živitel, miluju svoje děti a nechci je opustit, cítím zodpovědnost.*“ (R1)

„Ted' záleží, jestli jsou tam děti, myslí na děti, jak to bude s dětma, jak to probíhá u soudu...“ (R2)

e. Nevědí, co mají dělat, jsou bezradní

Někteří muži vůbec nemají představu, co by měli udělat. Respondenti také uvedli, že se však brání tomu, aby klientům říkali své názory, klientům sdělí možnosti, které mají, řeknou jim, jaké to pro ně bude mít důsledky, co se stane, když podniknou nějaký krok, ale rozhodnutí musí být na nich. Někdy naléhají zejména muži, aby jim sociální pracovník/pracovnice řekl svůj názor, ale rozhodnutí je vždy na klientovi. *„Pracujeme s tím, s čím potřebují pomoc. To je často těžké zjistit, protože ty klienti přichází, jsou u zticha - oni mě sem poslali, že tu děláte to domácí násilí, že mi nějak poradíte.“ (R1)*

„Typické téma: To co se mi děje doma, je to v pořádku? Nejsem blázen? Co mám dělat, aby se to nedělo, mám to někomu říct? Co s tím mám dělat?“ (R1)

Kategorie č. 4 – Vedení k svépomoci a nabídka možností

Respondenti shodně uvedli, že dávají klientům arsenál možností, jak se se situací vypořádat, ale rozhodnutí nechávají striktně na klientovi, ať je jakékoliv. Mimo jiné uvádí, že některé oběti mají obavu právě z toho, že když se svěří se svým problémem, budou muset partnera opustit a myslí při tom také na děti (co s nimi bude). Pracovníci tedy klienta ujišťují, že nemusí dělat vůbec nic, k ničemu klienta v žádném případě netlačí. Pokud chce klient odejít od partnerky, nabízí se např. poradenství ohledně rozvodového řízení, v případě akutní krize krizová intervence, psychosociální poradenství, popř. se tvoří bezpečnostní plán, řeší s klientem, jestli má kam odejít atd. Ovšem u každého rozhodnutí s klientem také probírají, jaké důsledky jejich rozhodnutí bude mít (když to budou řešit s policií, co se bude dít potom, jaké důsledky bude mít, když to budou řešit bez policie...). V případě, kdy chce klient zachovat vztah, se klientovi nabízí párová či rodinná terapie. Někdy jde o rady jak žít s agresorem, co dělat, aby se oběť pokud možno vyvarovala útokům apod., pokud je možné. V případě, kdy potřebují další odbornou pomoc, odesílají klienta do jiné organizace, která se na klientův požadavek zaměřuje. Někdy také klienty doprovází k soudu, na policii, na OSPOD, protože někdy jsou klienti ve špatném psychickém stavu a tak neslyší, co jim říká pracovník OSPOD, nejsou schopni pojmout sdělené informace.

„Říkáme jim, že nemusejí dělat vůbec nic. Nemusí odcházet, můžeme se podívat na situaci individuálně a nenutíme ho do ničeho, vždycky říkáme, že to rozhodnutí je na klientovi, nastíníme možnosti jak tu situaci řešit a ten klient odsud odchází s arzenálem možností. Ví, kam může sáhnout, ví, že nás může znovu kontaktovat.“ (R1)

„Zprostředkováváme další služby, azylové domy, psychology, psychiatry, občanskou poradnu, podle toho, co člověk potřebuje.“ (R2)

Kategorie č. 5 - Ocenění klienta, vytvoření bezpečného prostoru

Respondenti uvedli, že jednou z klíčových věcí při práci s mužskou obětí je právě vytvoření bezpečného prostoru, kde se mohou svěřit se svým problémem a ocenění toho, že přišli. Pro muže je těžké se s problémem svěřit, proto je důležité vyslechnout je, podpořit a nebagatelizovat jejich problém, Také uvedli, že je pro klienty důležité mluvit o svých pocitech, vypovídat se ze stresové situace.

„Oni potřebují povídat o vztahu, jak se cítí, o tom šíleném stresu, který zažívají.“ (R2)

„Já vždycky toho klienta ocením, že vůbec přišel, protože si uvědomuju, jak pro muže musí být nesmírné náročné to téma zveřejnit, a se ženou se o tom bavít.“ (R1)

„Ohodnotím, že to téma zveřejnil, že je to opravdu stav, ve kterém se nemusí dál takhle žít.“ (R1)

„Poskytujeme bezpečný, otevřený prostor, aby ten člověk mohl říct, co se děje, potom se doptáváme, mapujeme situaci, a když je v krizi, poskytujeme krizovou intervenci, tzn., reflektujeme emoce. Jde o to, aby se člověk stabilizoval, aby se nějak ukotvil.“ (R2)

Kategorie č. 6. Psychický a fyzický teror

Jako nečastější formu uvedli respondenti právě psychické násilí, které se však prolíná s tím fyzickým. Respondenti uvedli, že fyzické násilí zde není zase tak časté, ale že se s ním také setkávají. Nemusí mít takové dopady, ale není to rozhodně vyloučené. Jako příklad uvedli například ženu, která svého muže bodla nožem, dále uvedli např. zabodnutí špendlíku, bouchání, drápání, škrábání, škrcení atd. Také uvedli, že se zde setkávají i se sexuálním násilím, kdy je časté vydírání v této oblasti např. *„Když mě nebudeš poslouchat, večer nic nebude“* atd. Paradoxně jako častý model oběti a agresorky uvedli respondenti statného muže a drobnou ženu. *„Nejčastěji psychický, sexuální, nestalo se mi za celou dobu, že bychom slychali ekonomické násilí ze strany partnerky na partnera (...).“ (R4)*

„Ten muž byl obrovský, silný, dvoumetrový chlap a měl drobnou ženu. Ona mu sprostě nadávala a pak do něj vrazila špendlík (...).“ (R2)

„Teď jsme se bavily s kolegyní, ta si vzpomněla, že měla taky klienta toho partnerka přímo bodla nožem do zad. Paradoxní bylo, že to byl velkej, statnej muž a nikdo mu to nechtěl jako věřit, že agresorem je ten pán, ale opravdu ta paní ho jednak verbálně, ale i fyzicky napadala.“ (R4)

Pokud mluvíme o psychickém teroru, respondenti uváděli formy urážek, kdy ženy míří na slabá místa muže, říkají mu např., že bez nich nic neznamenaají, že jsou k ničemu. Někdy se jedná o sexuální stránku, když nesplňují očekávání ženy. Dále to mohou být urážky z důvodu financí (zvláště pokud má větší příjem žena nebo pokud dojde k poklesu příjmu muže). *„Spíš bych řekla, že se jedná o psychický takový teror, ty urážky, ponižování, to spíše. Co může a nesmí, nesmí spát na posteli – spíš psychický teror, fyzický taky, ale to není tak často.“ (R2)*

Další formou jsou výhrůžky a výčitky, kdy agresorky řeknou obětem např., že pokud odejdou, že jim nic nezbyde, že je připraví o děti atd. Prostřednictvím výčitek mohou muže obviňovat z toho, že se nedokáží postarat o rodinu, že nepřispívají nebo že ho žena rozmazluje nebo také, že nepomohou s dětmi (nemusí být však vždy formou domácího násilí), pořád je něco špatně, neustálá kritika, buzení v noci atd.

Kategorie č. 7. Faktory působící na vznik domácího násilí na mužích a náhled společnosti na muže jako oběti

Respondenti uvedli, že problematické je genderové rozdělení rolí. Společnost vnímá muže jako ty silnější jedince, kterým se něco takového nestává. Panuje zde stereotyp, dle kterého jsou muži stále spíše agresory. Z toho pak také plyne obava mužů, že budou sami označeni za pachatele násilí, čehož mohou ženy zneužívat. *„Myslím si, že to co činí ten zásadní problém je genderové rozdělení rolí, vnímání muže naší kulturou jako někoho, komu se to přece nemůže stát a proto s tím nepůjde ven a neudělá nějaký coming out.“ (R1)*

Dalším faktorem pak respondenti uvedli trans generační přenos agresivního jednání, tedy násilí v jejich primární rodině, které si pak jedinci odnáší jako normu. Tak jim nepřijde nic špatného na tom, jak se k nim chová agresor nebo se naopak stávají agresory oni sami. *„Měla jsem tu klientku s maminkou – obě oběti domácího násilí. Při podrobnějším rozhovoru s tou maminkou jsem zjistila, že má syny, kteří byli také oběti domácího násilí.“ (R1)*

Vliv na vznik násilí vůči mužům má dle respondentů často psychická porucha. Dále jsou to také alkohol nebo drogy, které odbourávají zábrany a pak dochází k výbuchům agrese. U těchto případů je pak řešením protialkoholní či protidrogová léčba. Psychickou poruchu měla údajně snad každá žena/agresorka. *„Těmi faktory jsou určité alkohol, určité drogy. Jsou to lidi, kteří měli z nějakého důvodu špatný dětství, pak jsou to lidi s poruchou osobnosti – to tedy bývá často. Myslím si, že ty všechny ženy, co tady byly, tak měly poruchu osobnosti.“* (R2)

„Alkohol odbrzdí tu brzdu, kterou máme v sobě. Řekneme si i: Já ho snad zabiju, ale neuděláme to...“ (R2)

Může dojít také k výčitkám z důvodu snížení příjmu např., pokud muž přijde o práci nebo se mu z nějakého důvodu sníží příjem (tím může být např. narození dítěte, splátky hypotéky apod.). K násilí pak dojde ve chvíli, kdy se partnerce nedostane standardu, na který je zvyklá nebo se její nároky zvýší. *„Často to bývá také změna ekonomického stavu, ať už z důvodu rodičovských povinností nebo z nějakého důvodu hypotéky apod. Spousta těch partnerek je zvyklá na nějaký standard, a pokud ten standard není na stejné úrovni nebo se navýší a není k tomu zvýšený příjem, viní z toho potom toho partnera.“* (R3)

Kategorie č. 8 Frustrační agrese

Respondenti uvedli, že se někdy setkávají s frustrační agresí ze strany mužů, ke které však dochází právě po vyprovokování ženou, která ho ponižuje, sráží a následkem toho pak dojde a agresí ze strany muže. Tím samozřejmě nechtěli respondenti zpochybňovat mužskou agresí vůči ženám, ale poukázali na skutečnost, že tato agrese může být právě reakcí na frustraci z útlaku ženy. Někdy se v souvislosti s tímto problémem jedná o tzv. reciproční (vzájemné) násilí, zmiňované již v teoretické části.

„Často se také setkáváme z druhého úhlu pohledu, třeba fakt řešíme, že je to domácí násilí, ale pak se ukazuje, že to je ze strany těch mužů taková ta frustrační agrese, tam je právě nějaký ten tlak ze strany těch partnerek a taková ta dehonestace, nějaký ponižování, srážení, anebo neustálý připomínky nebo kritika.“ (R4)

„On jí dá ránu, ona ale nedá pokoj, ženy cílí do bolavých míst chlapa. On v bezmoci, zoufalosti jí dá ránu.“ (R2)

Kategorie č. 9 Bezpečnostní plán

Respondenti uvedli, že někdy připravují také bezpečnostní plán. Jedním názorem bylo, že ho nemusí mít ani písemně, ale stačí ústně a měl by být co nejkratší, a to z toho důvodu, že by si oběť nebyla schopna víc než čtyři věci zapamatovat. Těmito věcmi jsou peníze, cennosti, ale hlavně doklady dětí (rodný list dětí, oddací list) či jeho osobní doklady. Součástí tohoto plánu bývá příprava věci pro útěk – občanský průkaz, základní věci. Řeší se s oběťmi, aby u sebe měli telefon, aby věděl, jak se bránit a měl někoho, kdo ho zachrání (signály pomocí světla v oknech...) Uvedli také přípravu utajený odchod, aby se oběť vyhnula případnému střetu s agresorem. V rámci tohoto plánu někdy řeší s obětí obavy z toho, že něco partnerovi/partnerce podepsali nebo mají společnou půjčku a mají obavy z toho, že jí partner nebude platit apod.

„Snažíme se, aby byl co nejkratší, protože klient je většinou ve velkém tlaku, psychickým stresem a nezapamatuje si víc než 4 věci.“ (R3)

„Někdy připravujeme bezpečný odchod, tzn., aby si ten člověk připravil věci, když by chtěl utéct, když by chtěl odejít, aby měl občanský průkaz, základní věci (rodný list dětí). Někdy je to tak, aby se vyhnuli ty lidi těm scénám, výčítkám, těm atakům. Někdy chtějí utajený odchod, takže připravujeme s nima ten utajený odchod. Že postupně si nosí věci pryč a potom prostě odejde z bytu, kdy tedy ten druhý partner není doma a třeba nechá dopis, zavolá atd.“ (R2)

Kategorie č. 10 Důvody setrvání v násilném vztahu

Jako důvod, proč muži neodcházejí z násilného vztahu, uvedli respondenti zejména děti. Jde o již výše zmiňovaný problém, kdy muž cítí zodpovědnost za udržení rodiny. Dle respondentů to muži uvádí často jako důvod, proč zůstat, avšak násilí vztah stejně poznamená a děti jsou na tom mnohdy spíše hůře, než kdyby násilný vztah opustili. Jedním z důvodů uvedli nízké sebevědomí, které mu snižuje právě dominantní partnerka. Jako další důvod uvedli sexuální závislost partnera. Muž je přesvědčen, že je v této oblasti žena pro něj nenahraditelná. Důvod, který naopak respondenti vyvrátili, byl ten, že by neměli kam jít. Takový problém dle respondentů, mužské oběti nemívají (vezmou je k sobě na čas kamarádi atd.).

„Nestalo se mi, že by to bylo z důvodu peněz. Můkrát sem poslouchal, že je to z důvodu dětí, neodejdou kvůli dětem (...).“ (R3)

Kategorie č. 11 Nejdůležitější věc při poskytnutí pomoci mužským obětem.

Respondenti uvedli jako nejpodstatnější věc při poskytování pomoci, stejně jako u žen, vytvoření bezpečného prostoru. Je důležité je ujistit klienta, že informace, které pracovníkovi sdělí, zůstanou pouze mezi ním a pracovníkem.

„Důležité je pro oběti bezpečí. Jsme anonymní, diskrétní služba. Takže klient se svěří s jeho starostmi, obavami a ty nebudou nijak použity a zneužity proti němu. To, co si tu povíme, zůstává tady.“ (R1)

Důležité je také vyslechnutí, podání informací, sdělení možností, jak mohou napadení řešit svou situaci, ukázání bezpečné stránky života. Dále uvedli, již výše zmíněnou, identifikaci zakázky, aby mohli co neefektivněji poskytnout potřebnou pomoc.

„Nejdůležitější je ukázat tu bezpečnou stránku života, dát jim to poradenství, říct jim, co můžou, co nesmí, poskytnout jim to bezpečí.“ (R5)

„Je to stejné jako u žen, otevřený bezpečný prostor, vyslechnutí, podání informací.“ (R2)

Kategorie č. 12 Falešná či nepravá oběť

Respondenti uvedli, že i muži mohou násilí svádět na partnerku, ale také uvedli, že je to spíše nepravděpodobné. Většinou je to spíše naopak. Sociální pracovníci muže většinou ujišťují, že jsou skutečnými oběťmi, když už přijdou do organizace. Vysvětlili také, že pracují s verzí, kterou jim předá oběť a tu nijak nezpochybňují. Pracovníci také uvedli, že spoléhají často také na vyhodnocení pomocí dotazníku Sara, který pro ČR převzal a poskytl Bílý kruh bezpečí a díky němu zjistí, jestli jsou u klienta přítomné prvky domácího násilí a jestli je tedy skutečně obětí.

„My pracujeme s tím, že věříme tomu muži, co nám povídá a většinou ten dotazník Sara ukáže víc.“ (R3)

„Naše případy, které jsme měli, ukázaly, že ti muži byli opravdu osobami ohroženými, oni jsou prostě ty hlavy rodiny, ti páni a myslím si, že by si chlap nepřišel vymyslet, že ho bije manželka.“ (R3)

„Někdy to ti muži zneužívají a někdy jsou opravdu oběti. Zneužívají i ženy.“ (R2)

5.1. Diskuze

Respondenti uvedli, že pro muže je nejhorší psychické násilí, se kterým se stydí někomu říct, zvláště pak „kamarádovi v hospodě“. Mají pak nízké sebevědomí, které mu sráží dominantní partnerka. Muž může být také na ženě závislý, ať už po psychické

či sexuální strážce. „V odborné literatuře byly zaznamenány např. následující psychické reakce mužů na násilí: emocionální strádání, nízké sebevědomí, strach z agrese partnerky, stud, zatajování situace, sociální izolace, strach o děti, akceptace role slabocha, sice fyzická převaha, ale emocionální závislost. Neoplácení násilí je vnímáno jako horší, než fyzické násilí (nejhorší je pak pokoření muže před jiným mužem).“⁹³ Psychické násilí je dle respondentů nejčastější (různé výhrůžky, vydírání, dehonestace, urážky, ponižování, buzení v noci atd.). Respondenti nicméně nepopírají ani to, že dochází k fyzickým útokům (viz kategorie č. 6 Psychický a fyzický teror). Co se týče psychického týrání, v tomto výzkumu bylo zjištěno, že více než polovina mužů zažila přehlížení jejich názorů, měli dlouhodobě „tichou domácnost“ či zažívali naopak nadávky a urážky od partnerky.⁹⁴ „Násilné partnerky nejčastěji přehnaně žárlily a snažily se kontrolovat, co partner dělá.“⁹⁵ Buriánek, Pikálková a Podaná (2014) ve svém výzkumu uvádějí, že zhruba každý desátý muž zažil fyzické násilí ze strany partnerky. Nejvíce respondentů v tomto výzkumu uvedlo facku, zhruba 40% uvedlo házení věcí či úder předmětem. Také uvedli vyhrožování fyzickým ublížením, strkání, pevné sevření, úder pěstí, kopání, kousání, kroucení rukou, tahání vlasy, ale také útoky nožem či pistolí či vyhrožování takovým útokem.⁹⁶ Respondenti uvedli, že se setkali i se sexuálním násilím ženy na muži. To může mít různé podoby, buďto vynucování si pohlavního styku nebo jeho úporné odmítání. Ve výzkumu Buriánka, Kovaříka, Zimmelové (2006) se uvádí, že se sexuálním násilím setkalo málo respondentů, nicméně se setkali s tím, že jim partnerka vnucuje svá sexuální přání, nutí je k věcem proti jejich vůli, zraňovat muže může jak odpírání sexu, ale i hyperaktivita ze strany ženy.⁹⁷

Jako faktory, které působí na vznik domácího násilí (z pohledu násilné ženy) respondenti uvedli důvody jako např. žárlivost, dále zejména psychické poruchy, alkohol či zneužívání návykových látek. Jak uvádí ve výsledcích výzkumu Buriánek, Pikálková a Podaná (2014): „I současný výzkum tuto tendenci potvrdil, když z celkového počtu 99 mužů, kteří se setkali s násilím partnerky, téměř třetina

⁹³ KASHOBERA C., in: Kolektiv autorů, #ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí, s. 72.

⁹⁴ Srov. BURIÁNEK J.; PIKÁLKOVÁ S.; PODANÁ Z., *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*, s. 46.

⁹⁵ Tamtéž, s. 49.

⁹⁶ Tamtéž, s. 33-34.

⁹⁷ Srov. BURIÁNEK J.; KOVAŘÍK J.; ZIMMELOVÁ P. (eds.), *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, s. 33-34.

odpověděla, že v době incidentu měla partnerka v sobě alkohol (drogy pak 1%, alkohol i drogy označila 3% respondentů).⁹⁸ Respondenti se dále shodli s literaturou v oblasti genderu - vnímání muže společností jako neohroženého jedince, kterému se domácí násilí neděje. To uvádí např. Buriánek, Kovařík a Zimmelová (2006) – „*Představa, jak by měla být mužskost utvářena, se neslučuje s tím, s jakou sociální skutečností je spojována oběť, identita muže a oběti se tak navzájem vylučují a vytvářejí kulturní paradox.*“⁹⁹

Respondenti jsou přesvědčení, že mužských respondentů je hodně, ale nevyhledávají pomoc. V tom se shodují s Ševčíkem, Špatenkovou a kol. (2011), kteří uvádějí, že je velká pravděpodobnost, že jsou muži oběťmi stejně často jako ženy, avšak empiricky ověřit tuto skutečnost je náročné. A to právě proto, že si nechtějí přiznat skutečnost, že jsou obětí ženy. Z tohoto důvodu jsou také statistické údaje počtu mužských obětí tak nízké a uvádí 2-5% případů.¹⁰⁰ Muži si (dle respondentů) nechodí „stěžovat“, ale chtějí jasná řešení, někdy toho mají dost a chtějí se rozvést. To jde proti názoru uvedeném v rakouské zprávě o stavu násilí, podle kterého se muži méně často rozhodnou např. k odmítnutí či rozchodu. Podle této zprávy se nejčastěji přizpůsobí situaci, bagatelizují problém a násilí ospravedlňují.¹⁰¹ Naproti tomu respondenti uváděli, že muži zůstávají v násilných vztazích zejména kvůli dětem, záleží tedy, jestli si muž rozhodne odejít či zůstat s partnerkou, na což má vliv (mimo jiné) právě to, jestli jsou „ve hře“ děti. Shodují se v tom, že muži bagatelizují závažnost problému a jen těžko si připouští problém, ale když už se ho rozhodnou řešit, jdou pro jasné informace o tom, jaké konkrétní kroky mají udělat.

Další tématem byl trans generační přenos, který může být jedním z důvodů, proč se někdo stane obětí či agresorem, což zmínili také respondenti (viz Kategorie č. 7. Faktory na vznik domácího násilí na mužích a náhled společnosti na muže jako oběti). „*Sleduje-li dítě násilí mezi blízkými nebo se dokonce stává terčem útoků, tvoří se v něm představa světa jako nebezpečného místa. Zasažené děti tak mohou mít tendenci vnímat neutrální podněty jako nepřátelské a podle toho také jednat. Naučená útočnost se často stává trvalým osobnostním rysem.*“¹⁰² Přítomnost dětí u domácího násilí může mít

⁹⁸ BURIÁNEK J., PIKÁLKOVÁ S., PODANÁ Z., *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*, s. 37.

⁹⁹ BURIÁNEK J.; KOVAŘÍK J.; ZIMMELOVÁ P. (eds.), *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*, s. 30.

¹⁰⁰ Srov. ŠEVČÍK D., ŠPATENKOVÁ N., *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*, s. 65.

¹⁰¹ Srov. Kolektiv autorů, *#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí*, s. 72.

¹⁰² KOUKOLÍK F., DRTILOVÁ J. in: CIMRMANNOVÁ T. a kol., *Krise a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 85.

podobné následky jako psychické týrání dítěte v rámci syndromu CAN (syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte). Ty pak mohou kopírovat tyto vzorce chování ve svých partnerských a rodičovských vztazích.¹⁰³

Respondenti dále také uvedli, že i když jsou muži pod psychickým či jiným nátlakem ženy, mohou mít stále k ženě citový vztah, přičemž je pro ně důležitá mnohdy sexuální stránka, doslova uvádějí, že je to nejlepší žena, jakou kdy měli apod. To uvádí také Buriánek, Pikálková a Podaná (2014): „*I když jde o zdroj utrpení, přesto si k němu oběť udržuje citovou vazbu, prožívá s ním třeba i velmi intenzivní sexuální vztah apod.*“¹⁰⁴

Respondenti uvedli, že nejdůležitější při práci s mužskou obětí je vyslechnutí, nebagatelizování, vytvoření bezpečného prostoru, až následně je třeba řešit možnosti, jaké muž jako oběť má a pomoci mu s realizací tohoto rozhodnutí. Uvedli také, že často musejí mužské oběti utvrzovat v tom, že se skutečně jedná o domácí násilí a že si ho nemusí nechat líbit. Mohou také zprostředkovat kontakt na další organizace. Což uvádějí i autoři. Bednářová a kol. (2009) uvádí: Sociální pracovník, který se setká s obětí domácího násilí, by měl být trpělivý a měl by si vyčlenit dostatek času. Důležité je zajistit oběti klidné a bezpečné prostředí (...). Při prvním kontaktu by měl pracovník zejména navodit důvěru, zmapovat situaci, pojmenovat problém, jednoznačně ho odsoudit, poté předat důležité informace, pokud o ně oběť stojí. Teprve poté se nabídnou konkrétní kroky pomoci, případně předat kontakt na další pomocné organizace pro oběti domácího násilí.¹⁰⁵

6. Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem pracují sociální pracovníci s mužskými oběťmi, jakou podobu má nejčastěji násilí páchané ženami v partnerských vztazích a jaké faktory působí na vznik násilí páchaném na mužích.

Na základě výsledků výzkumu, který jsem porovnávala s teoretickými poznatky, jsem došla k závěru, že nejčastější formou násilí páchaném na mužích je psychické násilí, kterým je zejména ponižování, urážky typu „*Jsi k ničemu*“ apod., dále také

¹⁰³ Srov. KOUKOLÍK F. in: CIMRMANNOVÁ T. a kol., *Krise a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*, s. 85.

¹⁰⁴ BURIÁNEK J.; PIKÁLKOVÁ S.; PODANÁ Z., *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*, s. 17.

¹⁰⁵ Srov. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*, s. 42-43.

vydírání, shazování před ostatními, noční buzení atd. Právě psychickým násilím trpí muži asi nejvíce, protože fyzické rány se zahojí, ale ty psychické zůstávají. U mužů jako obětí násilí dochází však také v fyzickému násilí, i když někdy nemusí mít takový dopad, jako u násilí páchaném na ženách. Ženská agrese může pramenit často z psychické poruchy, závislosti na alkoholu či návykových látkách. Může jít však také o „obyčejnou“ žárlivost. Ženy díky své lepší emocionalitě působí na slabá místa muže. Často je vydírají např. prostřednictvím sexu. Sexuální a ekonomické násilí není u mužských obětí tak časté, ale dochází k němu i u mužských obětí.

Muži často zůstávají v násilných vztazích, protože partnerku milují, nechtějí ji opustit. Častým důvodem jsou děti. Bojí se, že o ně přijdou, čemuž nahrává i skutečnost, že jsou děti svěřovány do péče spíše matkám. Někdy se muži bojí nahlásit násilí z různých důvodů, jako například, že jim nikdo nebude věřit a budou sami označeni za pachatele. Nejčastěji je to však stud, strach z reakcí okolí, že budou za „podpantofláka“, který si nechá líbit násilí od ženy.

Nejdůležitější při práci s mužskou obětí je vyslechnutí, poskytnutí bezpečného prostoru a nezlehčování problému. Většina mužů se neztotožňuje s rolí oběti, někteří si dokonce myslí, že je takové jednání normální. Je tedy třeba vysvětlit, co na chování ženy není normální a že jde skutečně o domácí násilí. Sociální pracovníci muže vybaví sérií možností, jak vyřešit jeho situaci podle toho, co chce muž jako klient. Musí mít při tom vždy na paměti, že ne každý muž chce partnerku opustit a musí toto rozhodnutí respektovat. Sociální pracovník v žádném případě nemůže podsouvat žádné názory oběti, avšak měl by oběť upozornit na důsledky každého kroku, pro který se oběť rozhodne. Nezbytná je také spolupráce mezi organizacemi, aby mohli pracovníci odkázat oběť na další služby.

Muži, kteří vyhledají pomoc, často nepřichází se zakázkou domácího násilí, ale často je primární zakázkou pomoc s rozvodovým řízením, svěřením dětí do péče apod. V mnoha případech se až při hlubší konverzaci rozkryje, že jde o oběť domácího násilí. Někdy se přichází muži svěřit a ujistit se, jestli je chování partnerky normální a co s tím mají dělat. Někteří muži mají obavy, že když násilí oznámí, budou muset partnerku opustit. Důležité je v této situaci oběť ujistit, že partnerku (či rodinu) opouštět nemusí, že jsou i jiná řešení, jako např. partnerská či rodinná terapie apod. Důležité je oběť ujistit, že pokud nebude chtít, nemusí udělat vůbec nic.

Jednou z možností je opuštění partnerky, v takovém případě je na místě (je-li to potřeba) vytvořit bezpečnostní plán. Muži často chtějí poradit ohledně podání návrhu na

rozvod. Součástí pomoci může být také například doprovod na policii, na OSPOD, k soudu, a to z důvodu, že oběť je mnohdy pod velkým tlakem a je pro ni pak náročné „vstřebat“ všechny informace. V případě, kdy se oběť rozhodne zůstat s násilnou osobou, je pro oběť důležité znát opatření pro zajištění jejího bezpečí. Sociální pracovník pak může sestavit bezpečnostní plán, plán pro případ odchodu. V případě, kdy jde o utajený odchod, může oběti pomoci s odvozem, postupným odnášením věcí apod.

Domácí násilí na mužích je v organizacích i v literatuře okrajovou záležitostí. Není pochyb, že těchto případů přibývá a je zřejmé, že mužských obětí je mnoho, avšak jen málokterý muž vyhledá pomoc. Jedním z důvodů jsou stereotypy, které stále převládají ve společnosti, a to sice, že agresory jsou pouze muži, že mužům se to nemůže stát a že ženy používají násilí pouze v sebeobraně. Ženy nejsou pouze „něžným pohlavím“, ale mohou být agresory stejně jako muži, ale toto povědomí je v naší společnosti stále v začátcích. Jako problém vidím málo azylových domů pro muže, které by mohli poskytnout azyl také mužským obětem.

S použitím dostupné literatury a pomocí informací získaných rozhovory se sociálními pracovníky se mi podařilo splnit určený cíl práce. Zmapovala jsem práci sociálního pracovníka s mužskou obětí. Zjistila jsem, jaké možnosti nabízí organizace, které zastupují respondenti, s jakou zakázkou a jakými problémy přicházejí mužské oběti a které faktory působí na vznik domácího násilí, které je páčáno na mužích.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

1. BADINTEROVÁ E., *Tudy cesta nevede: slabé ženy, nebezpeční muži a jiné omyly radikálního feminismu*. Praha: Karolinum, 2004, ISBN: 80-246-0885-5.
2. BEDNÁŘOVÁ Z. a kol., *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009, ISBN: 978-80-254-5422-0.
3. BURIÁNEK J.; KOVAŘÍK J.; ZIMMELOVÁ P. (eds.), *Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006, ISBN: 80-7254-914-6.
4. BURIÁNEK J.; PIKÁLKOVÁ S.; PODANÁ Z., *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014, ISBN: 978-80-7308-545-2.
5. CIMRMANNOVÁ T. a kol., *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. Praha: Karolinum, 2013, ISBN: 978-80-246-2205-7.
6. CONWAYOVÁ H., *Domácí násilí: Příručka pro současné i potencionální oběti*. Lion Hudson plc, Oxford 1997, ISBN: 978-80-00-01550-7.
7. ČECH O., *Domácí násilí z pohledu pracovníků v sociálních službách*. THEIA - občanské sdružení, 2011, ISBN: 978-80-904854-0-2.
8. ČÍRTKOVÁ L., *Forenzní psychologie*. Aleš Čeněk, s.r.o., 2009, 2. vydání, ISBN: 978-80-7380-213-4.
9. ČÍRTKOVÁ L., *Moderní psychologie pro právníky*. Grada Publishing, a.s., 2008, ISBN: 978-80-247-2207-8.
10. DALIGAND L., *Násilí v partnerských vztazích*. Praha: Portál, 2014,

a. ISBN: 978-80-262-0718-4.

11. GAVORA P., *Úvod do pedagogického výzkumu*. Univerzita Komenského Bratislava, 2008, ISBN: 978-80-223-2391-8.
12. HENDL J., ., *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016, 4. vydání, ISBN: 978-80-262-0982-9.
13. KARSTEN H., *Ženy – muži: Genderové role, jejich původ a vývoj*. Praha: Portál, 2006, ISBN: 80-7367-145-X.
14. Kolektiv autorů, *Mlčení bolí: postřehy z desetileté praxe intervenčních center*. Asociace pracovníků intervenčních center ČR, 2016. ISBN: 978-80-270-0459-1.
15. Kolektiv autorů, *#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí*, Český svaz žen z.s., 2016, ISBN: 978-80-87227-04-6.
16. KRATOCHVÍL S., *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál, 2009, ISBN: 978-80-7367-646-9.
17. MARVÁNKOVÁ - VARGOVÁ B., POKORNÁ D., TOUFAROVÁ M., *Partnerské násilí*. LINDE nakladatelství s.r.o., 2008, ISBN: 978-80-86131-76-4.
18. NOVOTNÝ P. a kol., *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, ISBN: 978-80-247-5167-2.
19. STŘÍLKOVÁ P.; FRYŠTÁK M., *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, ISBN: 978-80-7418-020-0.

20. ŠEDIVÁ, M. a kol., *Metodický rámec interdisciplinární spolupráce na místní úrovni při řešení případů domácího násilí*. Bílý kruh bezpečí, o.s., 2007, ISBN: 978-80-239-9449-0.
21. ŠEVČÍK Drahomír, ŠPATENKOVÁ Naděžda, *Domácí násilí, kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, s.r.o., 2011, ISBN: 978-80-7367-690-2.
22. VODÁČKOVÁ D., *Krizová intervence*. Praha: Portál, 2007, 2. vydání, ISBN: 978-80-7367-342-0.

Internetové zdroje

23. ČÍRTKOVÁ L. in: Bílý kruh bezpečí, *Muži jako oběti domácího násilí*. [online] <http://www.domacinasili.cz/ohrozene-osoby/muzi-jako-obeti-domaciho-nasili/>. Odbor bezpečnostní politiky a odbor prevence kriminality, *Domácí násilí - institut vykazání a další informace*, [online]. 2011. [cit. 4. 8. 2011] Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/clanek/domaci-nasili-institut-vykazani-a-dalsi-informace.aspx>.
24. Expertní skupina Aliance proti domácímu násilí, *Domácí násilí* [online]. Bílý kruh bezpečí. Dostupné na: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>. UZEL R., *Muži jako oběti domácího násilí*. [online]. 2011. [cit. 16. 12. 2011].
25. MEDKOVÁ A., „Nespím, nejím, nemám žádný život.“ Domácí násilí je psychický teror, kterým trpí i muži, [online]. 2017. [cit. 7. 9. 2017]. Český rozhlas. Dostupné na: <https://wave.rozhlas.cz/nespim-nejim-nemam-zadny-zivot-domaci-nasili-je-psychicky-teror-kterym-trpi-i-6197103>.
26. Ministerstvo práce a sociálních věcí, *Intervenční centra*, [online]. Odbor 22. Posl. aktualizace 30. 1. 2009. Dostupné na: <https://www.mpsv.cz/cs/4228>.
27. Novinky.cz. Dostupné na: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/253637-radim-uzel-muzi-jako-obeti-domaciho-nasili.html>.
28. ROBINSON L., SEGAL J., *Help for men who are being abused*, [online]. Helpguide.Org: Trusted guide to mental health. Poslední aktualizace: říjen 2017.

Dostupné na: <https://www.helpguide.org/articles/abuse/help-for-men-who-are-being-abused.htm>.

Zákony

- Občanský soudní řád, zákon č. 89/2012 Sb. § 751 *Zvláštní ustanovení proti domácímu násilí*.
- Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb. § 199 Týrání osoby žijící ve společné domácnosti.
- Zákon č. 108/2006 o sociálních službách, §60a S
- Zákon o policii České Republiky, zákon č. 273/2008 Sb.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník – šablona k rozhovorům

Příloha č. 2 – Rozhovory

Seznam obrázků

Obrázek 1: Čtyři fáze cyklu domácího násilí (L. Walker, 1979) 9

Příloha č. 1

Dotazník – šablona k rozhovorům

- 1) Setkali jste se již s mužskou obětí domácího násilí?
- 2) Jaká je zakázka od mužů jako obětí domácího násilí, s čím přicházejí, na co se ptají?
- 3) Jaký by dle vašeho názoru měl být postup práce s mužskou obětí, jakou pomoc nabízí oběti vaše organizace?
- 4) Jaká forma domácího násilí je dle vašeho názoru u mužských obětí nejčastější a proč?
- 5) Co je tedy tím nejdůležitějším při práci s mužskou obětí?
- 6) Jaká specifika má žena jako agresorka? Co jsou hlavní „spouštěče“ agrese žen?
- 7) Jde o krátkodobou nebo spíše o dlouhodobou spolupráci s klientem?

Příloha č. 2

Rozhovory

Rozhovor č. 1 – sociální pracovnice (poradna)

Setkala jste se již s mužskou obětí domácího násilí?

Já jsem se setkala s obětí mužského pohlaví, která se stala obětí domácího násilí. Je tedy nutno specifikovat, co je domácí násilí. Domácí násilí může mít vícero podob. U nás v poradně jsou muži, kteří se k nám přicházejí poradit, okrajovou klientelou. Když přichází, tak je to problematika spíše sousedských vztahů. Teď jsem tu měla pár klientů, kteří řešili křivé obvinění a stalking. Takže z toho pro mě vyplývá, že klientů, kteří řeší domácí násilí, nepochybuju, že bude hodně, ale považují to za téma, se kterým by se styděli přijít a svěřit. Tím, že se domácí násilí odehrává za těmi čtyřmi stěnami, je to skryté téma. Pro ty muže je to ještě jako víc zahanbující, ponižující, že si prostě takovouto věc nechávají doma líbit. Takže ano, setkala jsem se, bylo jich naprostý minimum, jak jsem avizovala, spočítala bych je na prstech jedné ruky a přičítám to právě tomu, že to je téma, které se stydí zveřejnit, protože to jde proti takovému sociálnímu statutu silného chlapa. Nicméně slyším o nich a nepochybuju, že prostě jsou.

Jaké specifické vlastnosti mají muži jako oběti? (Na základě této odpovědi otázka následně přepracována - Jaká je zakázka mužů jako obětí domácího násilí, s čím přicházejí, na co se ptají?)

Skoro se necítím být kompetentní k tomu popsat, jak vypadá typický prototyp mužské oběti, když ten vzorek, který tady prošel, byl tak malý. Já si myslím, že to stejně jako v případě těch žen, které mi sem chodí. Ta oběť nemá žádné konkrétní rysy. Jde to opravdu napříč všemi sociálními vrstvami. Tak jak se tady objeví žena z té nejnižší sociální vrstvy, tak se tady objeví paní profesorka. A myslím si, že to bude úplně stejný v případě těch mužů. Takže nevím, jestli tady lze shledat nějakou specifickou vlastnost nebo znaky.

Možná se tedy zeptám, jaký je rozdíl oproti ženám? S čím ten muž přijde?

Typickým tématem je nechci odejít od rodiny, jsem muž živitel, miluju svoje děti a nechci je opustit, cítím zodpovědnost. Dost často důvodem toho, proč ti muži zůstávají v těch vztazích, je taky to, že oni si přinášejí svoje rodinné vzorce ze svojí primární rodiny, kde to násilí zažívali doma. Zrovna minulý týden jsem tady měla klientku s maminkou – obě dvě byly oběťmi domácího násilí a pak jsem při podrobnějším hovoru s tou maminkou, zjistila, že má ještě syna a i ten syn je obětí domácího násilí. Takže se tam vrací, objevuje se ten rodinný vzorec, kde to děti doma zažívaly, viděly jako normu, to že prostě to domácí násilí doma probíhá, říká se, že výsledkem je to, že buď potom sami v budoucnu to násilí na svých partnerech páchají, nebo to přijímají jako normu, žena nich je to násilí pácháno. V podstatě se přichází se radit i s tím, jestli to vlastně je normální. Takže naší prací tady potom je informovat o tom, že domácí násilí v pořádku není, že všichni můžeme žít jinak, že není v pořádku si to nechat líbit a že je to prostě spirála, ze který je potom těžké vylézt ven. Takže typické téma – to co se mi děje doma, je to v pořádku? Nejsem blázen? Co má dělat, aby se to doma nedělo, mám to někomu říct? Co s tím mám dělat? S tím jedním mužem, který tu byl, jsme řešili, že cítí zodpovědnost za děti, jestli si to má nechat líbit a jak to má udělat, když by se chtěl rozvádět.

Jaký by dle vašeho názoru měl být postup práce s mužskou obětí, případně, jak jste postupovala vy? (následně upraveno - Jaký by dle vašeho názoru měl být postup práce s mužskou obětí, jakou pomoc nabízí oběti vaše organizace?)

Já vždycky toho klienta ocením, že vůbec přišel, protože si uvědomuju, jak pro muže musí být nesmírné náročné to téma zveřejnit a se ženou se o tom bavit – otázka jestli je jednodušší to říct ženě nebo kamarádovi v hospodě. Jsem téměř přesvědčená, že většina těch mužů, kteří se potom jdou svěřit odborníkovi, že to předtím nikomu neřekla

a už vůbec ne tomu kamarádu v hospodě, protože by se setkali s vlnou opovržení, a že asi je to ten důvod proč jdou první nakonec sem. Že je to ten „podpantoflák“. Přitom to „podpantoflák“ ale vůbec být nemusí, tam může být tolik jako nátlaků a vydírání, ze strany partnerky, vždycky citlivý bod jsou děti v rodině potom, většinou to je nakonec dítě, který je tím proč neodchází ten partner od rodiny. Když se vrátím k tomu, jak přistupuju já jako sociální pracovník, tak opravdu velmi ohodnotím to, že to téma zveřejnil, že opravdu to je stav, ve kterém se nemusí dál takhle žít. Jinak ta práce je asi stejná – tzn. vyslechnutí, porozumění, nabídnutí prostoru pro to sdílení, nějak nehodnocení, nebagatelizování toho, co se doma děje. V podstatě jsme poradenství, takže se tu jedná o nějaký poradenský hovor a já zjišťuju potřeby, který klient má, co je pro toho klienta teď nejdůležitější, reaguji na tu jeho zakázku, se kterou přichází, ale myslím si, že to úplně nejpodstatnější opravdu je to pochopení, nebagatelizování problému, prostor pro sdílení toho tématu.

Jaká forma domácího násilí je dle vašeho názoru nejčastější a proč?

Tohle bude velmi latentní forma kriminality, skrytá. Když budu vycházet z toho minimálního vzorku, se kterým jsem měla možnost pracovat, tak se tam objevovalo psychické i fyzické násilí, někdy ekonomické. Zejména to ale byl dlouhodobý psychický teror, který pro ně byl impulzem, aby přišli sem. Dnes je spousta žen manažerek a muži zůstávají doma. Myslím si, že to, co činí ten zásadní problém, je genderové rozdělení rolí, vnímání muže naší kulturou jako někoho, komu se to přece doma vůbec nemůže stát. A protože se mu to přece nemůže stát, tak ten muž s tím přece nepůjde ven a neudělá nějaký coming out. To, co já vnímám jako nejdůležitější, je opravdu, jak sem tady zmiňovala, ocenit, že s tím tématem přišel, zdůraznit, že to násilí není za potřebí žít, že každá situace má nějaké řešení a že není zapotřebí vždycky z toho vztahu odcházet. Že jsou nějaké formy pomoci, které ten vztah i zachrání ještě před tím, než to skončí. Když přicházejí s tím, že jsou tady děti a říkají, že od nich nechtějí odcházet, tak je možné jim nabídnout řešení - rodinnou nebo párovou terapii. Určitě jsou možnosti, jak situaci vyřešit. Dneska je nutno říct, že už to téma domácího násilí je fenoménem, takže už se o něm hodně mluví. Opravdu si myslím, že se pořád okrajově hovoří o tom, že by se to mohlo dít i těm mužům. Oni si skutečně myslí, že nejsou normální, že to co se jim děje, tak určitě v pořádku není, ale oni to vůbec nevnímají jako domácí násilí. Takže i hovoříme o tom, co domácí násilí je. Muži se ptají: „Aha, takže

myslíte, že když mi nadávala do těch ... že to už by mohlo být, když teda vlastně mě jako terorizuje, budí mě v noci...“. Takže když to poskládáme, všechny ty incidenty, tak se dobereme k tomu, že to opravdu normální není.

Jaká specifika má žena jako agresorka? Jaké jsou hlavní motivy agrese žen?

Nevím, jestli mi tohle téma přísluší. Myslím si, že o tom vám bude umět hodně vyprávět pan Čech, protože se touto problematikou zabývá a on vlastně pracuje s muži agresory. To nevím, jestli víte, ale Theia je jediná organizace tady v Budějovicích, která pracuje i s tím agresorem. Což teda pro mě je tady hodně důležitá informace, protože ne každá žena, která sem přichází s tím, že se jí doma děje domácí násilí, chce nutně odcházet od partnera a ona velmi uvítá informaci o tom, že by se dalo pracovat na tom násilí, který manžel doma páchá, když bude manžel chtít. Žena jako agresorka, jaká má specifika? Asi bych dokázala najít ty motivy agrese žen – přepracovanost (všechny ty spouštěče, který budou stejný i u těch mužů), stres, alkohol a další návykové látky... takže to jsou všechno ty spouštěče agrese. Může to být skrytá agresorka, která navenek prostě se nebude jevit, že nemá problém s agresí a agresivní bude výhradně doma směrem ke svému partnerovi, případně k dětem. Pak to zase prostě může být taková ta zjevná agrese na první dobrou - na první pohled.

Jak vypadá ta Vaše práce, když ten muž přijde? Co se s ním řeší? K čemu dojdete?

Je důležité znát, co dělají okolní organizace. Je to pro mě důležité, protože já potom můžu jako návaznou službu doporučit tu další organizaci. Protože i když to vypadá, že děláme všichni tu stejnou činnost, tak každý máme nějaké nadstandardní služby navíc. A pokud sami sebe nevnímáme jako konkurenci a vidíme toho klienta jako střed zájmu, jako osobu, které chceme pomoci, tak si dokážeme vzájemně vypomáhat. Takže jak jsem zmínila, tak např. Theia pracuje s násilnou osobou. Měla jsem tady pár klientek, které nebyly ochotné odcházet, ale byly hrozně nadšené a říkaly: „Aha, takže myslíte, že když bych tam toho svého muže poslala, že by mu mohli pomoci? Že bychom se teda nemuseli úplně rozcházet? To by bylo hrozně fajn“. Nemusí ten muž tomu být vůbec přístupný, ale zase je to jedna z šancí, jak ten vztah případně zachránit. Pokud jde o krizové centrum, tak tam dělají párové, ale i individuální terapie, pracují s dětma, takže to nemusí nutně vést ke konci vztahu, což si

myslím, že je obrovskou nadějí pro ty muže – oběti domácího násilí. Takže my jim dokážeme ozřejmit, že jsou nějaký cesty pomoci, pomůžeme jim zmapovat tu jejich situaci, podívat se na to z jiný perspektivy optikou někoho, kdo to téma dlouhodobě řeší a z té, třeba pro ně bezvýchodné, situace dokážeme najít nějaké cesty, jak z toho jít ven. Takže to je to, co tady děláme.

Jinak jsme poradenství. Takže většinou ten kontakt začíná tak, že klient volá mě jako psychosociálnímu poradci nebo dvojici dobrovolníků, kterou tvoří právníci, psychologové apod. Vstupní branou může být naše bezplatná nonstop linka, kam samozřejmě může kdokoliv volat s problémem, se kterým zatím necítí dost důvěry nebo síly v sobě, aby se šel svěřit osobně. Takže může se obrátit na takovouto linku, to si myslím, že je celkem důležitá informace, tam ti poradci jsou krizoví interventi, tak s ním dokáží tu jeho aktuální krizovou situaci zmapovat a případně mu dát kontakt na naši pobočku. Ten klient, když teda sezná, že by sem přišel osobně o tom tématu si popovídat, tak se objednává telefonicky, ale může přijít taky nízkoprahově. Podstatný je to, že s nimi řešíme pouze problematiku trestných činů. Nepouštíme se do civilního řízení, protože ty klienti, když přicházejí s tím, že se doma děje domácí násilí, tak samozřejmě mají tendenci řešit dluhovou problematiku, rozvodové spory, tahanice o děti, opatrovnické soudy. Takže v tomto případ jim tu informaci poskytneme pouze okrajově a odkážeme je na další příslušné instituce. Můžeme zprostředkovat nějaký právní zastupování, ale pouze formou předávání kontaktu, tzn., že nikdo tady z těch našich poradců nemůže využít kontaktu, který tady získá s klientem k nabývání svých zisků ve svých profesích. Někdo opravdu přichází a říká: „Já se potřebuju poradit, jak podat oznámení, jak to napsat tomu soudu...“. Jsou opravdu věci, které je lepší řešit s právníkem.

Další vstupní bránou k nám bývá policie. Když policie zaznamená takovýto nějaký trestný závažný čin, tak my máme dohodu s policií o zprostředkování kontaktu. Takže pokud se policie objeví u nějakého takového kriminálního činu, tak může oběti (která má právo na informace o tom, že se může jít poradit odborně), nabídnout naši organizaci. Pokud oběť dá policii souhlas, že si přeje být námi kontaktována, tak ta policie volá naší centrálu. A takhle já se dozvím, že můžu oběti volat. Jinak je to v případě domácího násilí, kdy dochází k vykázaní. Tam nekontaktuje policie nás, ale intervenční centrum. Pokud dojde k vykázaní, tak ten policista má povinnost do těch 24

hodin kontaktovat intervenční centrum, že došlo k vykázání. Intervenční centrum do 48 hodin musí zkontaktovat oběť a nabídnout jí svojí pomoc. Tady tahle povinnost není, aby nás kontaktovali. Co se týče těch dalších návazných služeb, které my můžeme klientům nabídnout, tak tou službou může být např. i ta krátkodobá psychoterapie. A to si myslím, že je velmi zásadní a smysluplná nabídka podpory, protože pokud dlouhodobě žijete v prostředí, kde se děje domácím násilím, tak si asi umíte představit, co to s vaší osobností udělá, jak vás to zlomí, jak vás to oslabí ve schopnosti dál o sobě rozhodovat, zbaví vás to sebevědomí. Ta psychoterapie, kterou my jim můžeme nabídnout, jim má pomoci se postavit na vlastní nohy. Samozřejmě je to nadstandardní služba, není nabízena všem plošně. Ale myslím si, že zrovna u toho domácího násilí je to podstatná část té pomoci.

Takže jestli jsem to dobře pochopila, prvotní pomocí je podpora klienta a poté s ním pracujete (např. pokud chce odejít od partnerky) na tom odchodu nebo klient dochází na další konzultace?

My jsme poradna pro oběti trestných činů, tzn., že my zmapujeme s klientem tu jeho situaci, tu jeho zakázku. Nejdříve zmapujeme, jestli se jedná o trestný čin. Spoustu klientů je přesvědčeno, že domácí násilí páčáno je, ale je to pouze v rámci konfliktů v mezilidských vztazích. Ale i to je velká pomoc, protože tím můžeme danou osobu uchránit od toho, aby zbytečně podávala trestní oznámení. Takže vymezíme hranice toho, co je domácí násilí. Naopak přicházejí klienti, kteří to, co se doma odehrává, považují za naprostou normu a vůbec si neuvědomují, že vůbec existuje nějaké trestní oznámení. Že jde o trestný čin, který by měl být postižen, že v tom nemusí dál fungovat. Pokud se usneseme na tom, že je to trestný čin a klient chce podat trestní oznámení, tak mu vysvětlíme průběh trestního řízení. Jsou to informace jako např.: Jak se trestný čin oznamuje, kam se to podává. Vysvětlíme klientovi průběh trestního řízení, řekneme mu, jak probíhá soud, kdo jsou ty zúčastněné osoby a připravíme ho na ten soud. Můžeme klienta i doprovodit k soudu, k policejním podáním vysvětlení, k výslechu na policii. Může jít o osoby, které nikoho nemají a jsou v sociální izolaci (nejdříve se izolují od rodiny, od kamarádů a potom už opravdu nikoho nemají). Takže potom ti klienti velmi ocení možnost doprovodu k úkonům trestního řízení. V této roli důvěrníka můžu jít s nimi já, ale i kdokoliv z rodiny. Máme trochu problém s terénní prací, nemáme ji úplně schválenou, ale v jiných krajích můžou vyjet ke klientům. Tady se musíme

zastupovat, ale šlo by to. Pokud má oběť zprerážená žebra, skončí v nemocnici, potřebuje psychickou podporu, informace, tak můžeme vyjet i do terénu. Poradíme klientovi i se zajištěním advokáta, právnické zastupování hraje mnohdy klíčovou roli.

Další podstatnou informací pro ty klienty je, že nemusí dělat vůbec nic. Pro spousta obětí je hrozbou to, že budou muset odejít od partnerky či rodiny, pokud by se šli někam poradit a říkají si: Tak teď když to řeknu, tak to znamená, že musím odejít? A co okolí, pomluví mě? Co bude se mnou? Kde budu bydlet? Co bude s dětmi?...“ Říkáme jim, že nemusejí dělat vůbec nic. Nemusí odcházet, můžeme se podívat na situaci individuálně a nenutíme ho do ničeho. Vždycky říkáme, že to rozhodnutí je vždycky na klientovi. Takže nastíníme možnosti, jak tu situaci řešit a ten klient odsud odchází vybaven nějakým množstvím možností. Ví, kam může sáhnout. Ví, že nás může znovu kontaktovat. Důležité je pro oběti bezpečí. Jsme anonymní, diskrétní služba. Takže klient se svěří s jeho starostmi, obavami a ty nebudou nijak použity a zneužity proti němu. To, co si tu povíme, zůstává tady. Nepožadujeme občanský průkaz, neověřujeme totožnost...

Takže pro Vás je stěžejní zjistit tu zakázku?

Každý ji má jinou. Někdo může být doma brutálně bit 30 let a nemusí chtít odejít. Třeba chce jen vědět, jak se ubránit. Ta situace nemusí být vhodná k odcházení. Ten muž se třeba zrovna nemá kam stěhovat, jde tam o děti, vnoučata... Takže my se snažíme zmapovat, co je pro tu konkrétní oběť to nejdůležitější a pracujeme s tím, s čím potřebuje pomoc. To je často těžké zjistit, protože klienti někdy přichází a řeknou: „Oni mě sem poslali, že tu děláte to domácí násilí, že mi nějak poradíte“. A ten dotyčný si tu sedne a čeká, co vymyslíme. Nebo přichází to naopak velmi zahlcující klient. Někdy je to pouze o tom, že to přijde poprvé někomu říct, že se mu uleví.

Jde o dlouhodobou nebo spíše krátkodobou spolupráci?

Záleží na situaci. Jsou klienti, kteří docházejí dlouhodobě. Mám s nimi každodenní telefonáty, takže ta podpora nemusí být vždy formou osobního kontaktu. Jsou situace např., kdy se připravujeme k soudu, kdy jdeme na tu policii, ale většinou jsou to jednorázoví klienti. Nemám zpětnou vazbu o tom, jak se člověk rozhodl. Na

konci konzultace se snažím zjistit, jestli ta pomoc byla přínosná, co si z toho klient odnáší.

Děkuji.

Rozhovor č. 2 sociální pracovnice intervenčního centra

Setkala jste se již s mužskou obětí domácího násilí?

Ano setkala jsem se. Těch obětí partnerského násilí bylo málo. To partnerské násilí ze strany žen existuje, jen ti muži nevyhledávají pomoc. Pamatuji si muže, který byl opravdu obětí. Bylo jich víc, ale tenhle mi utkvěl v hlavě. Je to těžké rozlišit, protože někdy přijdou, že byli vykázáni a chtějí říct tu druhou stránku věci a chtějí nám říct, že oni jsou to vlastně oběti. Někdy to zneužívají a někdy jsou opravdu oběťmi. Zneužívají toho i ženy.

Jaká je zakázka těch mužů jako obětí domácího násilí?

Většinou to přijdou říct. Ten muž, který přišel, byl v krizi, skácel se do sedačky. Ani nevěděl, co vlastně chce. Potřeboval o tom mluvit, co se u nich děje a vlastně nějak se rozhodl, že se rozvede, že to takhle nepůjde dál a chtěl informace o rozvodovém řízení.

Chtěl tedy vědět, co má dělat a jaký by měl být ten postup práce s tou mužskou obětí?

Pomoc je stejná jako u žen. Muž přijde, představíme se, nabídneme mu kávu, čaj atd., ptáme se ho, co se stalo, co se děje, že přichází do intervenčního centra. Poskytujeme bezpečný, otevřený prostor, aby ten člověk mohl říct, co se děje. Potom se doptáváme, mapujeme situaci, a když je v krizi, poskytujeme krizovou intervenci, tzn., reflektujeme emoce. Při prvním sezení jde o to, aby se člověk stabilizoval, aby se nějak ukotvil. Někdy se ptáme až jindy, co by od nás vlastně potřebovali. Podle jeho zakázky mu nabízíme možnosti.

Když se dostaneme k těm možnostem, co tedy nabízíte těm lidem?

Nabízíme jim právní poradenství, sociálně právní poradenství. Vytváříme bezpečnostní plán, poskytujeme informace ohledně trestního oznámení, ohledně vykázání. Poskytujeme informace o tom, kam se člověk může obrátit o víkendu, co může dělat. Teď záleží, jestli jsou tam přítomné děti. Myslíme vždycky na děti, jak to s nimi bude. Také s nimi řešíme, jak to probíhá u soudu atd., všechny ty informace klienti dostanou. Oni většinou potřebují povídat o vztahu, o tom, jak se cítí, o tom šíleném stresu, který zažívají. Děláme doprovody, to je taková terénní práce. Je to nadstavba té služby. Doprovázíme je k soudům, k policii nebo na OSPOD, podle toho, co potřebují. Někdy jsou vykojení a neslyší, co jim ten pracovník OSPODU vlastně říká. Nejsou schopni ty informace pobrat. Z těchto důvodů s nimi chodíme a někdy i na policii (podle potřeby, není to často). Hodně je podporujeme. Jde o ten první vstup, kdy nám jde o to, aby se ten člověk stabilizoval, aby byl schopen co nejdřív sám fungovat. Také zprostředkováváme další služby, tzn., azylové domy, psychology, psychiatry, občanskou poradnu, podle toho, co člověk potřebuje. Vždycky zvažujeme, co každý krok tomu člověku přinese. Nenasypeme na něj jako právníci paragrafy. Ti lidé v tom žijí. Myslíme na to bezpečí. Takže řešíme, co se stane, když podá klient trestní oznámení, ptáme se „co se stane když...?“, protože ten krok něco udělá, takže mu říkáme možnosti řešení, aby si je dobře rozmyslel. Rozvodové a rozchodové situace jsou v naší problematice nebezpečné. Do ničeho je nenutíme, ale zvažujeme každý krok. Někdy připravujeme bezpečný odchod. Tzn., že by si ten člověk měl připravit věci pro útěk – občanský průkaz, základní věci, rodné listy dětí atd. Někdy připravujeme utajený odchod, aby se ti lidé vyhnuli scénám, atakům. Oběť si postupně nosí věci pryč a odejde z bytu, když druhý partner není doma. Nechá mu třeba jen dopis, zavolá mu.

Jaké jsou cesty, způsoby, jakými se k vám dostanou?

Služba je rozdělena na dvě části. Jedna část je ta, kdy policie vykáže osobu násilnou. Vyhodnotí situaci. Policie zjišťuje, jestli jde o domácí násilí, jestli nejde o jednorázový incident atd. Používají k tomu techniku Sara DN, což je systém otázek, který sestavovali odborníci. Podle toho vyhodnocují, jestli jde o domácí násilí. Kritériem je, aby tam byla dlouhodobost, eskalace násilí, (ptají se po baráku sousedů atd.). Technika obsahuje čtyři body, které musí být splněny, aby mohly být násilné osoby vykáženy. Když policie vykáže osobu násilnou, je povinností policie poslat do

intervenčního centra zprávu o vykázání a to do 24 hodin. A my zase taky ze zákona musíme do 48 hodin kontaktovat ohroženou osobu a zveme jí do intervenčního centra. Nabízíme jí naše služby, mapujeme tu situaci. Zjišťujeme, co by ta ohrožená osoba chtěla, potřebovala. Taky se může stát, že za člověkem jedeme, např. když se jedná o seniora, invalidního člověka, je to různé. Po vykázání můžeme sepsat návrh na předběžné opatření. To je dosti využíváno. Člověk ten návrh podepíše a podá se to k soudu. Soud rozhoduje, jestli ten násilník bude ještě na měsíc vykázán. Vlastně se to vykázání prodlouží. Nejdříve je na deset dní a pak na měsíc. Někdy to sepisujeme i v terénu, když je člověk zraněný nebo se k nám z nějakého důvodu nemůže dostat. Pomáháme sepsat různá právní podání.

Když se dostanu dál, jaká forma domácího násilí na mužích je nejčastější a proč?

Já bych řekla, že jde spíše o psychický teror. Ten muž, který tu byl, to byl obrovský, silný, dvoumetrový chlap a měl drobnou ženu. Ona mu sprostě nadávala a pak do něj vrazila špendlík. On se hrozně se bál, že se nechá vytočit, což ona chtěla. Takže spíš bych řekla, že jde často o psychický teror, urážky, ponižování, to spíše. Ta žena toho muže, který tu byl, mu zakázala spát na posteli. Spíš jde opravdu o psychické násilí, fyzické taky, ale to není tak často. Ženy ví, že na to fyzicky nemají. Někdy toho muže i napadnou, ale není to tak hrozné. Ekonomické násilí se může dít taky.

A ti ostatní muži?

Paní byla alkoholička, taky ho drápala, fyzicky ho napadala. Ony ženy obviňují muže. Zažila jsem dvě alkoholičky, které měly bludy, atakovaly toho partnera fyzicky, ale to je spíš taková zoufalost.

Tím jsme se tedy dostali k další otázce, jaké faktory ovlivňují vznik domácího násilí? Jaké jsou ty spouštěče? Zmínili jste ten alkohol. A co dalšího?

Spouštěčem agrese může být cokoliv. Ale mezi ty rizikové faktory patří určitě alkohol, který odbrzdí tu brzdu, kterou máme v sobě. Řekneme si „Já ho snad zabiju“, ale neuděláme to... Těmi faktory jsou určitě také drogy. Jsou to také lidi, kteří měli z nějakého důvodu špatné dětství. Pak jsou to lidi s poruchou osobnosti, to tedy bývá

hodně časté. Myslím si, že všechny ženský, co tady byly, tak měly poruchu osobnosti. Také jsou to nevyrovnaní lidé – pořád něco chtějí, něco se jim nelíbí, pořád je všechno špatně, nezavděčí se té ženě. Některé ženy mají deprese a různé poruchy osobnosti. Nebo jde také o lidi, kteří mají poškozený mozek např. po úrazu.

Ještě se zeptám, jde o krátkodobou nebo dlouhodobou spolupráci?

U mužů je to spíše krátkodobá spolupráce. Ti muži nechodí, přijdou jednou, dvakrát, třikrát. Dlouhodobě nechodí.

A co tedy ti muži chtějí, s čím přicházejí?

Oni často neví, co mají dělat. Někdy chtějí zachránit rodinu, to je často. Někdy zase toho mají dost a chtějí se rozvést. Známy měl ženu, která měla poruchu osobnosti, ta byla sprostá před dětmi. Ty děti to devastuje. Ona byla sprostá, agresivní a bodla ho nožem. Institucí pro ženské oběti je více, pro ty muže je toho málo. Oni se za to fakt stydí, strašně se za to stydí.

Problémové jsou psychické stavy zejména, pokud se ten člověk neléčí. Je pak agresivní a je složité ho dostat na léčbu.

A ta spolupráce s dalšími organizacemi?

My máme i tu koordinační složku, kdy koordinujeme pomoc v Jihočeském kraji. Máme databázi služeb a koordinujeme tu pomoc.

Takže s kým třeba spolupracujete?

Téměř se všemi organizacemi, např. s Centrem pro děti a rodinu, s Bílým kruhem bezpečí, krizovým centrem, ale také s klinickými psychology, s psychiatry. V Písku spolupracujeme s Arkádou, s odbory sociálně právní ochrany dětí. To jsou všechno státní a nestátní instituce.

Co je tím nejdůležitějším při práci s mužskou obětí?

Je to stejné jako u žen. Nejdůležitější je poskytnutí otevřeného, bezpečného prostoru, vyslechnutí, podání informací. Poskytujeme také individuální a skupinovou psychoterapii. Někdo na sobě chce pracovat, je to i pro muže, ale ti moc nedochází.

Byl tu muž - dělník, starší chlap, dřič a dal se dohromady s paní. Ta byla vdaná, měla adoptované dvě děti a jednu holčičku svojí. Později měli spolu dvě děti a on měl dvě děti z minulého manželství. Ten muž byl vykázan. Oba sem přišli a ukázalo se, že jí jednu natáhl, ale ona ho také napadla. Ona byla agresivní, celou dobu do něj šla. Kdyby u toho vykázaní řekl, že ho napadla, ale on neřekl nic. On byl dvakrát vykázaný, oba dva sem volali. On jí dal ránu, ale ona mu nedala pokoj. Ženy cílí do bolavých míst chlapa a on jí potom z bezmoci, ze zoufalosti, dá ránu. Ta paní chodí na psychiatrii. Psychiatricka řekla, že má poruchu osobnosti. Chvíli sem chodili, ale pak přestali. On vždy někam uteče a pak se vrátí. Muž byl poslán do centra pro rodinu, ale tam byl jednou. Nemělo to efekt, takže jsme pracovali spíše na tom, aby šli od sebe. Ale zase musíme vycházet z toho, co sami chtějí.

Rozhovor č. 3 sociální pracovnice intervenčního centra

Setkala jste se již s obětí domácího násilí?

Ano, setkala.

Jaká je zakázka od mužů jako obětí? S čím přicházejí a na co se ptají?

Ve většině případů to byly spíše osoby ohrožené, které jako ohrožené označila policie při vykázaní. Většinou ti muži s námi spolupracovat nechtějí, protože je tam asi ten stud, že osobou násilnou je žena. Když muži přicházejí sami nízkoprahově, tak chtějí většinou zjistit, jak se mohou bránit proti tomu domácímu násilí.

A když je osoba násilná vykázána?

Když přijde zpráva o vykázaní od Policie ČR, tak my se dozvíme, kdo je osoba ohrožená a kdo osoba násilná, jestli jsou v rodině přítomné i děti a jestli jsou také

obětmi nebo jsou „jen“ přítomny tomu domácímu násilí. Policie nám po domluvě také zasílá i výpověď osoby ohrožené, abychom se dozvěděli, k jakému domácímu násilí přímo docházelo a za jakých okolností. Občas přijde výpověď i osoby násilné. Chodí nám dotazník Sara DN, který policii pomáhá rozluštit, jestli se jedná opravdu o domácí násilí. Tento dotazník používáme často i my u nízkoprahových klientů, abychom si mohli určit tu škálu nebezpečí a riziko domácího násilí. Když jde o nízkoprahového klienta, tak se ho ptáme, co se stalo. Oni to někdy neoznačí jako domácí násilí, ale řeknou např.: „Já už to nemůžu vydržet, moje žena na mě furt nadává a ponižuje mě.“ Takže my už v tom díky dotazníku Sara a dalším našim metodám dokážeme rozluštit, jestli je tam to domácí násilí a pak to těm pánům přímo řekneme, že dochází k domácímu násilí a že jsou osobami ohroženými.

V tom dotazníku je škála nebezpečí od 0 do 10. Ty otázky jsou různé. Ptáme se v nich např., jestli to fyzické násilí graduje, jestli je tam sexuální násilí, finanční násilí, jestli osoba ohrožená chce zůstat s partnerem, jestli osoba násilná měla problémy v minulých vztazích, jestli je uživatelem drog, alkoholu atd. Takto se určí škála nebezpečí. Když dojde k vykázaní násilné osoby, tak má policie 24 hodin na předání intervenčního centru. My jako intervenční centrum musíme do 48 od přijetí zkontaktovat ohroženou osobu. Nabídneme jí naši službu, představíme ji a řekneme, jaké možnosti spolupráce tato služba nabízí. Důležitou nabídkou je návrh na prodloužení vykázaní předběžným opatřením, který vykázaní prodlouží o dalších 30 dnů, pokud řekne soud ano. Tento návrh se může podávat opakovaně až na dobu půl roku, ale vždy je na 30 dnů. Pak záleží na osobě ohrožené, jestli s námi chce spolupracovat. Je to dobrovolné.

Když řekne osoba ohrožená, že vezme partnera zpět domů, nabízíme jí individuální podpůrnou, ale také párovou terapii. Mohou tedy docházet oba dva a pracovat na tom, aby se ten vztah zlepšil, aby nedocházelo k tomu domácímu násilí. Často ženy nechtějí říct, že chtějí zůstat ve vztahu s partnerem. Mám pocit, že se bojí, že je budeme přemlouvát, aby partnera opustily. Takže my jim nabízíme tu párovou terapii nebo rodinnou poradnu, kde tu párovou terapii dělají taky, ale už tam moc neumějí pracovat s těmi agresory. Kdežto naše vedoucí služeb má kurz pro práci s osobami násilnými. Když přijde nízkoprahový klient, tak samozřejmě taky představujeme naši službu. Klientovi říkáme, jaké tam jsou možnosti, že je např. možné

využít i spolupráci policie ČR, se kterou máme výborný vztah. Takže jsme schopni tomu klientovi, než od nás vyjde, domluvit schůzku, aby se mu opravdu věnoval policista, který je proškolený tím domácím násilím. Máme tzv. garanty domácího násilí. Na každém oddělení je policista, který má na starosti to domácí násilí. Když přijde jiný policista, zavolá garantovi a může se s námi i poradit, jestli je to vhodné na vykázaní nebo ne. Takže ta spolupráce je trochu o něčem jiném, máme velký ohlas na to. Víme, že když se osoba násilná odvolala a podala stížnost, že byla vykázána, tak to krajský ředitel zamítl a podpořil výpověď policisty. Takže je to hodně propracované. Když přijde ten nízkoprahový klient, tak se s ním samozřejmě také dělá ten bezpečnostní plán, aby věděl, jak se může bránit. Říkáme mu, aby měl někoho, kdo ho v případě potřeby zachrání, např. aby měl s někým domluvené signály světlem v oknech, měl neustále u sebe telefon. Záleží na situaci a také na tom, jak bydlí.

U toho vykázaní už zakročila policie. Ale ani policie, ani intervenční centrum nemůže nařídít oběti, aby opustila násilnou osobu. Pracujeme s tou klientkou tak, aby věděla, co je pro ni bezpečnější. Když tam jsou nezletilé děti, spolupracujeme s OSPODEM. OSPOD dostane zprávu o vykázaní a my pracujeme s osobou ohroženou. Ptáme se, jestli chce zabezpečit sebe a děti nebo nechce. Pokud nechce, tak nastupuje OSPOD, aby případně zabránil tomu, že by se děti mohly stát svědky nebo dokonce oběťmi domácího násilí.

Děkuji. Ještě se zeptám, jaká forma toho domácího násilí je u mužských obětí dle vás nejčastější a proč?

Když je osobou ohroženou muž ze strany ženy, tak jde spíše o násilí psychické, ale setkali jsme se i s fyzickým. Nejčastější jsou jak u mužů, tak u žen psychické a fyzické formy násilí.

Když se ještě podíváme na ty ženy, jak vypadá ta agrese těch žen?

Byl tu pán, který přišel jako nízkoprahový klient na doporučení OSPOD, protože jsou tam dvě nezletilé děti, které jsou osobami ohroženými i násilnými. Žena klienta ponižuje, nadává mu před dětma, útočí na něj, je jí jedno, že tam ty děti jsou a on je brání vlastním tělem. Ona do něj buší, při čemž pán má zakódováno, že by ženu

nikdy neuhodil, takže si to nechává líbit. Ale v tu chvíli brání děti a ne sebe. Tento klient přišel s tím, že je z toho psychicky vyčerpaný a ví, že zase něco bude, když přijde domů atd. Je to individuální.

Další otázkou je, co je tedy tím nejdůležitějším při práci s mužskou obětí?

Nejdůležitější je ukázat jim tu bezpečnou stránku života, dát jim to poradenství, říct jim na co mají nárok, co můžou, co nesmí a poskytnout jim to bezpečí. Jestli si to ten klient zvolí a podnikne ty kroky, to už je na něm. Vždycky všechny možnosti vysvětlíme, řekneme, jaké jsou tam následky, když to bude řešit s policií, bez policie a tak různě.

Rozumím. Ještě se zeptám, dokázala byste označit nějaké spouštěče té agrese žen?

Je to individuální, setkáváme se s psychickými potížemi, nemocemi, setkáváme se z různými závislostmi apod. Nebo ty ženy žily v domácím násilí jako děti, prolínají se tam všechny vlivy.

Jde spíše o krátkodobou či dlouhodobou spolupráci?

Spíše je to krátkodobá spolupráce, ale máme pána, který spolupracuje dlouhodobě. Také záleží, jestli ten klient přišel sám dobrovolně nebo jestli došlo k vykázání a v této situaci ho už kontaktujeme my. Dlouhodobí klienti chodí na terapie, dáváme jim hodně krizové intervence. Snažíme se jim znovu nastolit to bezpečí. Ale když je tam faktorem psychická nemoc té ženy, tak to nastolit moc nejde. Pán sice chodí na terapii, ale vrátí se domu k té nemocné ženě. Je to spíš o tom, aby se pak sám rozhodl, co bude dělat dál.

Ještě se zeptám, někdy se hovoří také o falešných obětech. Setkáváte se s tímto problémem?

My vidíme jen tu jednu stranu, když nepřijde ta paní a musíme věřit pánovi to, co nám říká. Pak se ukáže, jestli je to pravda nebo ne. Když přichází klient

nízkoprahově, tak mu doporučíme jít na policii a ta vyšetří, jestli jde o domácí násilí. My pracujeme s tím, že mu věříme a většinou ten dotazník Sara ukáže víc. Muži byli vždy osobami ohroženými. Oni jsou tou hlavou rodiny, ti páni. Chlap by si nepřišel vymyslet, že ho bije manželka. My jsme rádi, že přijdou, že se nestydí a že to chtějí řešit. Jsme rádi, když jsou schopní zavolat policii, aby se dovedli ubránit té ženě.

Rozhovor č. 4 – krizové centrum

Setkali jste se již s mužskou obětí domácího násilí?

Ano, setkali.

Jaká je zakázka od mužů jako obětí domácího násilí, s čím přicházejí, na co se ptají?

Nejčastější zakázka neměla nic společného s tématem domácího násilí. Ti muži nebyli schopni identifikovat to, že jsou sami oběťmi domácího násilí. Většinou to byla zakázka rozvodu, svěřením dětí do péče. Až následně bylo zjišťováno, že jsou oběťmi násilí - ať už sexuálního, většinou psychického, pouze v jednom případě se jednalo o násilí fyzické.

Jaký by dle vašeho názoru měl být postup práce s mužskou obětí, jakou pomoc nabízí oběti vaše organizace?

My se jako organizace zabýváme službou krizové pomoci a odborným sociálním poradenstvím. Oběti domácího násilí, zvláště páni, potřebovali ve většině případů krizovou pomoc, která se prolínala i s odborným sociálním poradenstvím. Nejčastěji se jednalo o psychické trauma způsobené rozdělením toho vztahu. Většina našich klientů z řad mužů byla submisivní a ve své podstatě to většinou bylo o tom, že chtěli ty ženy opustit. Ty ženy jim řekly, že jim nic nezůstane a že vlastně bez nich ti muži nic neznamenají, takže v této situaci jsme vlastně poprvé identifikovali psychické násilí, které standardně známe spíše v obráceném pořadí.

Co je tedy tím nejdůležitějším při práci s mužskou obětí?

Nejdůležitější ze všeho je identifikovat zakázku klienta. Protože v případě, že primární zakázkou je na něco jiného, než domácí násilí (což bývá třeba svěřením dětí do péče), tak ten pán má pocit, že si nerozumí s manželkou a de facto si nás plete s manželskou poradnou. Stává se občas, že k nám chodí lidi řešit partnerské vztahy, ale my jim na začátku rovnou říkáme, že nejsme manželská poradna, ani nemáme nějakým způsobem takový zaměření. Takže ve své podstatě v této chvíli přechází ta komunikace k úrovni řešení toho, co je v tom vztahu špatně. Dochází k identifikaci toho domácího násilí a tady klientovi vysvětlujeme, co se mu děje, jestli je s tou situací takhle srozuměn a líbí se mu. Většina našich klientů neuměla identifikovat ten problém. Nešlo ani o to si přiznat, že jsou oběťmi. Ti muži si mysleli, že je to naprosto normální a v pořádku. Takže jim vysvětlujeme, co na tom není v pořádku, učíme je jak fungovat s agresorem. Učíme je, jakým způsobem by se dalo s tím člověkem mluvit. V těchto případech jim nabízíme možnost, aby přišel i agresor (v tomto případě ta partnerka) a nějakým způsobem byl ten problém tady řešený. Řešíme to s každým zvlášť. V případě, že jeden pracovník pracuje s obětí, nikdy zároveň nepracuje s agresorem. To znamená, že když já pracuju s obětí, s agresorem pracuje kolegyně nebo obráceně. Ve většině případů se snažíme, abych s agresorem pracoval já, takže ve chvíli, kdy se mi se stane, že někoho identifikuju jako oběť a je zakázka směrem k tomu, aby přišel i ten agresor, tak ukončuju sezení a předávám klienta kolegyni, aby s ním pracovala ona.

Rozumím, že je to pro vás asi takto lepší.

Je to tak kvůli důvěře, nejenom, těch samotných klientů. Jde o to, aby v tom nebyla zaujatost z naší strany. My si vážíme toho, že máme tu možnost pracovat odděleně, protože si pak následně děláme takovou supervizi. Sdělujeme si potřeby těch našich klientů, a pokud se v některých bodech prolne, tak na nich společně potom pracujeme a ve výjimečných případech jsem ochotný dojít až k mediaci nebo k tomu, že sem přijdou párově na tu terapii. U toho jsme oba přítomný, a ve své podstatě to oba řešíme z pohledu, kdy každý z nás zastupuje toho svého klienta. A oba ti klienti, když to řeknu přehnaně, mají svého zástupce. U našich klientů děláme samozřejmě individuální plán. Snažíme se, aby si klient rozmyslel, co vlastně očekává on za výsledek. Pak mu říkáme, jaké možnosti jsou reálné a pomáháme mu najít cestu k tomu, abychom splnili

tu jeho zakázku. Takže náš postup v případě, kdy nám někdo řekne: „Manželka je na mě škaredá a zlá“, tak je samozřejmě naší první otázkou, jestli chce klient s takovým partnerem zůstat. V případě že ano, tak řešíme, jakým způsobem by ta situace mohla být řešitelná. V případě, že ne, tak zahájíme kroky k tomu, aby ten partner mohl odejít od toho agresora, což je u těch chlapů to nejtěžší. Ty ženy většinou přijdou už rozhodnutý, že ví, co chtějí a my tady nejsme od toho, abychom přesvědčovali někoho o tom, co je pro něj lepší. To znamená, že tady se klient musí rozhodnout sám. My se bráníme tomu odpovídat na otázku (když se nás ptají furt dokola - zvláště chlapi), co bychom udělali na jejich místě. Řekneme jim, že tohle rozhodnutí je na nich. My ho budeme akceptovat v jakýkoliv podobě, jenom jim řekneme úskalí, která v tom kroku potom vedou nebo co my bychom si mohli myslet, že by mohlo být lepší. Ale nechceme, aby se klient rozhodoval na základě našich názorů.

Jaká specifika má žena jako agresorka? Co jsou hlavní „spouštěče“ agrese žen?

Já bych tady rozdělil u dam jako agresorů zcela striktně vědomého násilníka a nevědomého násilníka. Což je rozdíl mezi tím mužským elementem, kdy převládá ta fyzická síla, zatímco tady se jedná většinou opravdu o psychologii. Hodně často se bavíme i o sexuálním násilí, právě dopouštěným na mužích. Ve své podstatě, když to přeženu do nějaký osobní roviny, tak ty ženy tomu muži řeknou: „Když nebudeš poslouchat a neuděláš, co ti řeknu, tak večer nic nebude.“ Opravdu jsou ti muži tím vydírání. Já si myslím, že se nejedná jen o ten zlomek klientů, který k nám přijde. Myslím si, že tohle by se mohlo dít třeba až u 10-15% celé té populace ženatých mužů a vliv na to má zejména nastavení toho vztahu. Pokud se u nás bavíme o těch vědomých agresorkách, pokud jde o ten popud – já se přiznám, že jsme s nimi nikdy nemluvili, protože tyto agresorky nepřijdou, ty to moc dobře ví. Ale z té logiky, co slyším od těch klientů, je tam krásně vidět ta stupňující se tendence. Slychám od klientů, že to u nich začalo to tím, že jim ty ženy říkaly, jak jsou ti chlapi bezcenní. Spouštěčem může být třeba i to, že ti partneři přijdou o práci. Spouštěčem může být dítě, kdy ta žena řekne: „Nepomáháš mi s dítětem, seš k ničemu.“ A tady to začíná, vlastně to znevažování té mužské role. Většinou se to hodně dotýká sexuální oblasti, kdy žena muži vyčítá, že nesplňuje její představy. Tím pádem tady dochází k nějaké frustraci a je to ještě horší. Nebo jsou to nějaké výčitky, že tráví méně času doma. U té nevědomé agrese jde většinou o to, že si partnerka vůbec neuvědomuje, co dělá. Myslí si, že její chování je

naprosto v souladu v tom, co povoluje ať už manželský život nebo to partnerství druh/družka a hodně často se nám tady objevuje žárlivost (u dam). Je otázkou, kde je ta žárlivost ještě zdravá a kde už to překračuje nějakou hranici od stalkingu počínaje (šmírování telefonu apod.). Na druhou stranu to není jenom o žárlivosti. Často bývá také důvodem změna ekonomického stavu, ať už z důvodu rodičovských povinností nebo z nějakého důvodu hypotéky apod., Spousta těch partnerek je zvyklá na nějaký standard, a pokud ten standard není na stejné úrovni nebo se navýší ty požadavky a není k tomu zvýšen příjem, viní z toho potom toho partnera. Vznikají z toho tyhle hádky a to psychické týrání. Otázka zní, jestli ten muž to umí rozklíčovat, že se o to domácí násilí jedná. Pak je také otázka, jestli to nepřeroste obráceně: „Ty si nic nezasloužíš, já tě tady rozmazluju.“, takže tady se nám to většinou láme, že je to špatně do toho vztahu.

Když se ještě vrátím k těm formám násilí na mužích, jaké je nejčastější a proč?

Nejčastěji se jedná o psychické, sexuální, nestalo se mi za celou dobu, že bychom slyšeli ekonomické násilí ze strany partnerky na partnera. O fyzickém násilí sem slyšel v jednom případě. Myslím, že takoví klienti k nám vůbec nepřijdou, ale věřím tomu, že tam dochází i k fyzickému násilí. Latentní násilí určitě ano, to je ve velké míře, ale to nejsme schopni prokázat, protože ten klient si tohle vůbec neuvědomí.

Jde o dlouhodobou nebo spíše krátkodobou spolupráci?

U všech těch klientů bych chtěl říct, že u nás klienti přijdou tak, myslím si, tři krát, až na výjimky. U té ženské části se jedná o 5-6 schůzek, tedy až o dvojnásobnou dobu. Ty ženy to mají tendenci víc rozebírat. Muži to mají jasnější, ti řeknou: „Řekněte mi, co mám dělat“ a tím spolupráce končí. My to tomu klientovi jakoby řekneme, jaké kroky může podniknout. Pak maximálně dojde k nějaké kontrole, jestli to dělá dobře a na konci přijde s výsledkem. Většinou je to strašně jednoduchý. Že bychom měli takový ty vyložené „ukňouraný chlapy“, který se chodí vyplakat a říkají, jaký jsou oběti, tak to se mi za celou dobu nestalo. Opravdu ti muži jdou vyložené po problému. Jdeme s nimi po těch jednotlivých krocích. Prvním je identifikace problému, jeho vyřešení a pak následuje to ukončení spolupráce s námi, protože nás už nadále nepotřebují. Jsou tu dvě až tři výjimky. Byl tu pán, který si myslí, že je vlastně obětí trestné činnosti ze strany

partnerky. Ona mu odepírá styk s dětmi, ale myslím si, že to spíš patří do krizového centra pro děti, než pro nás, nicméně pán chodí k nám.

Spolupracujete také s dalšími organizacemi?

Naše spolupráce s ostatními službami probíhá v rámci regionu. Nejsme jenom v Budějovicích, spolupracujeme napříč ostatními organizacemi. Stává se nám, že se nám někteří klienti překrývají, že navštěvují nás a třeba i intervenční centrum nebo chodí prvně do intervenčního centra, pak k nám. My ale nejsme klasický intervenční centrum ve smyslu toho, aby k nám chodili oběti domácího násilí, protože je k nám posílá policie. To takhle není. My v poslední době spolupracujeme s Bílým kruhem bezpečí. V jiných městech nám to funguje líp než v Českých Budějovicích. My spolupracujeme třeba v Písku s Nadějí, v Českých Budějovicích s organizací Mezi proudy. Je to o komplexu nějakých služeb, a proto třeba ty organizace klienty neposílají do intervenčního centra, ale k nám, protože my zase děláme tu krizovou pomoc.

Jak vypadá váš bezpečnostní plán?

Na každých stránkách organizací lze najít, jak má vypadat bezpečnostní plán. Všichni to četli a v první řadě to četli agresori. Vycházet z toho je skvělý, samozřejmě že tvoříme bezpečnostní plán s klienty. Ve své podstatě ho nepotřebuju mít ani písemný, stačí mi klidně bez problému i ústně, kdy je velmi stručný. Snažíme se, aby byl co nejkratší, protože klient je většinou ve velkém tlaku, psychickém stresu a nezapamatuje si víc než čtyři věci. Takže jediný co po něm chceme je, aby si vzal nějaký peníze, cennosti a hlavně doklady dětí (rodný list dětí, oddací list, ale ani to nepotřebujeme, protože se to všechno dá vystavit jako duplikát na matrice). Mnoho našich klientek má strach z toho, že partnerovi něco podepsaly nebo mají společnou půjčku a ptají se, co se stane, když to partner přestane platit. Mají strach z toho, že nejsou schopny začít nový život bez toho partnera. To vnímáme jako největší problém, možná je to stejný problém i u těch partnerů.

Mívají muži také problém, že nemají kam jít?

Není pravda, že se nedá dostat do azylových domů, to není výmluva. Někdy na to ty lidi nemají, aby odešli. Nemají ani na ten azylový dům, pak tomu rozumím, ale je to o vytvoření nějaký rezervy. Pak tu tvoříme individuální plán k tomu, aby ten člověk mohl třeba za 2 měsíce odejít. Vždycky zkusíme, jestli ti klienti nemůžou bydlet u kamarádů, u rodičů nebo někde, ale hledáme taky dlouhodobý horizont. Protože v případě, kdy by to znamenalo, že tím klientku zadlužíme takovým způsobem, že už se z těch dluhů nevyseká, tak jim říkáme, aby si velmi dobře rozmyslely, jestli chtějí odejít od toho partnera.

Jaké jsou dle Vás důvody, proč muž neodejde od té partnerky/manželky?

Důvodem může být nízké sebevědomí. Partner neodejde od dominantní partnerky právě proto, že mu snižuje to sebevědomí. Ve své podstatě jim říkají věci typu: „Beze mě nejsi nic.“, úplně stejně jako je to obráceně. Ten chlap může být na té ženě závislý i po sexuální stránce např.: „Nejlepší ženská, kterou jsem kdy měl, není nic, co by to mohlo nahradit, takže jsem ochotnej to tolerovat.“ Je to zase o tom, že musíte něco dát, abyste něco dostali. Nestalo se mi, že bych poslouchal, že je to z důvodu peněz. Mokrát jsem poslouchal, že je to z důvodu dětí. Neodejdou kvůli dětem, což je hloupost, protože ten vztah to stejně poznamená a ty děti jsou na tom možná hůř, než kdyby ti partneri odešli. Nestalo se mi, že by chlapi řešili věci typu: „Nemám kam jít.“, to se mi nestalo nikdy. Ti kamarádi toho muže většinou k sobě alespoň na nějakou dobu vezmou (složitější je to možná u žen, kdy utíkají s dětmi).

Myslím, že jste jedna z mála organizací v Jihočeském kraji, které pracují s agresory.

Jsme minimálně jediná akreditovaná organizace, která pracuje s agresory. V České Republice je asi sedm organizací, ale doufám, že jich bude víc. Už to není bráno tak, že agresor je někdo, kdo je „vřed společnosti“, ale je to problém, se kterým se musí pracovat, abychom neřešili jen ty oběti, protože takový agresor vytvoří těch obětí třeba pět.

Rozhovor č. 5 – krizové centrum

Setkala jste se již s mužskou obětí domácího násilí?

Setkala se s jedním nebo dvěma lidmi za dvanáct let.

Jaká je zakázka od mužů jako obětí domácího násilí, s čím přicházejí, na co se ptají?

Myslím si, že to nebylo určitě u toho jednoho zakázka domácího násilí, spíš to byly rozvodové věci. Tady nejvíce řešíme rozvody. U toho druhého to bylo takové paradoxní, to možná ani nebyla čistá oběť ten pán, ale spíš to bylo vzájemné. Paní chodila do intervenčního centra a pána poslali sem, protože v té druhé organizaci pracují jen s oběťmi. Vypadalo to, že obětí je ta paní. Pak jsme mluvili s pánem a tam se začalo ukazovat, že on je hodně napadaný ze strany té paní, i fyzicky. Nebyly to jen nadávky, ale i fyzické útoky, ale to zase nevím, jak to dopadlo potom. Tam to bylo vzájemný násilí, vždycky se nějak vyprovokovali, pak do sebe navzájem strkali, mlátili se a hodně tam hrál tenkrát roli alkohol u paní. Ona ho pod vlivem alkoholu napadala, že ho i škrábala a různě škrtila a tak.

Jaký by dle vašeho názoru měl být postup práce s mužskou obětí, jakou pomoc nabízí oběti vaše organizace?

Když už teda se to nějak pojmenuje, že by to něco takového mohlo být, tak určitě nabízíme nějaký jakoby poradenství, kde mu říkáme, co může v té situaci dělat, kam se může obrátit. Úplně jako stěžejní parketu to domácí násilí nemáme, takže pak spíš odkazujeme na jiný organizace. Nabízíme i nějakou podpůrnou terapii, pokud je potřeba buď individuální, anebo poskytujeme i párové konzultace, pokud to teda vypadá k tomu, že by měli zůstat spolu. Nabízíme i společné konzultace nebo jak děláme i ty

rozvodový věci, tak se bavíme i o dětech. Pokud se rozcházejí, tak můžeme nabídnout nějaký prostor, kde se můžou domluvit, jak si rozdělit děti a tak dále. Je to široký, ale vždycky to zvažujeme individuálně, co by tak jako každému na míru vyhovovalo nebo nabízíme nějaké další možnosti.

Tvoříte také bezpečnostní plány?

Bezpečnostní plány umíme dělat, ale děláme je spíše okrajově. Stalo se mi, že jsem řešila domácí násilí s jednou ženou, protože to bylo třeba fakt akutně a nevěděli jsme, jestli se třeba ještě ten den dostane třeba do toho intervenčního centra. Nebereme to jako naši stěžejní cílovou skupinu. Ale když není zbytí, tak jsme taky schopní ten plán udělat. Jinak je v tomhle fakt odkazujeme, protože oni tam mají i právní poradenství, to my do toho tak jako nevidíme, do této problematiky. Podle mě můžou doporučit i okruh právníků a to my to takhle úplně zpracovaný nemáme.

Zeptám se ještě na tu párovou terapii. Jak probíhá?

Vždycky se snažíme zjistit tu zakázku těch klientů, takže na tom stavíme. Doptáváme se jich, co by potřebovali, co je stěžejní, na čem chtějí pracovat. Když se shodnou na tom, že chtějí zůstat spolu a fakt nějak řešit ten vztah, tak je možný i tohle. Stane se, že jeden chce setrvat v tom vztahu a druhý je už někde jinde, že chce ten rozchod. Tak potom je to spíš takový jako mapování, hledání nějaký cesty, jestli se na něčem shodli. I když ten jeden člověk z toho páru se strašně nechce rozejít, tak toho druhého nějak nedonutí, aby v tom vztahu zůstal. Konkrétně tihle dva spolu chtěli zůstat. Tam se tedy ukázalo, že je i pán oběť. Hrál tam roli alkohol, takže se tam řešila ta léčba paní. Takže se spíš řešilo, co budou dělat, protože měli dceru. Takže tam to potom bylo o zjištění, jestli by to zvládli, když by ta paní šla na to léčení. Řešili jsme dost praktické věci. Tam tím spouštěčem byl ten alkohol, takže nebyla moc šance to bez té léčby vyřešit. Tam jsme spolupracovali s intervenčním centrem. Ti klienti s tím souhlasili, že to s nimi i můžeme sdílet, takže paní chodila tam a k nám chodili oba dva. Ale i ten pán měl prostor k nám chodit sám.

Když vezmu ještě ty formy domácího násilí, tak jaké jsou dle Vašeho ty nejčastější a proč?

Tak já myslím, že je to Psychické deptání, kritizování, nic není dobře, asi toho fyzického tam může být míň, ale spíš jenom tak odhaduju. Bavili jsme se s kolegyní a ta si vzpomněla, že měla taky klienta a toho partnerka přímo bodla nožem do zad. Paradoxní bylo, že to byl velkej, statnej muž a nikdo mu to nechtěl věřit, protože tam byl velkej nepoměr v té fyzické konstituci. Všichni spíš věřili, že agresorem je ten pán, ale opravdu ta paní ho jednak verbálně, ale i fyzicky ho napadala.

Co je tedy tím nejdůležitějším při práci s mužskou obětí?

Nejdůležitější je věřit tomu, co říká. To psychické násilí může mít vliv na jejich sebevědomí, takže je důležité ty oběti nějak podpořit, že se jim to jako může stávat, že to není až tak neobvyklý, že ty chlapi jsou obětmi, akorát se to tak nedostane na povrch. Třeba se o tom tolik nemluví. Možná se nepřijdou svěřovat tak často jako ty ženy. Je třeba ho ujistit, že ho to nějak nedegraduje. To sebevědomí tam bývá narušený. Ale často se také setkáváme z druhým úhlem pohledu. Třeba fakt řešíme, že jde o domácí násilí ze strany mužů, ale pak se ukazuje, že to je spíš ze strany těch mužů taková ta frustrační agrese. Tam je právě takový nějaký ten psychický tlak ze strany těch partnerek a taková ta dehonestace nebo nějaký ponižování, srážení anebo neustálý připomínky, kritika. A potom oni na základě té frustrace, když s tím neumí moc pracovat, tak pak třeba do té ženy strčí. To by se taky mohlo brát taky jako násilí, kdy je na ně vyvíjen tlak a na základě toho to pak ti muži nebyli schopni zvládat. Pak dochází k nějaké frustraci, ale ten systém je pojmenuje jako agresory. To si myslím, že je hodně časté.

Jaká specifika má žena jako agresorka? Co jsou hlavní „spouštěče“ agrese žen kromě toho alkoholu?

Spouštěči jsou hlavně alkohol nebo drogy. Může tam být psychický tlak, deptání, partnerský neshody. Také se objevují páry, ve kterých je veliký rozdíl v příjmech a postavení těch partnerů. Měli jsme páry, ve kterých otec zůstal na mateřské

dovolené, protože žena měla třeba tři krát větší příjem, takže tam se ty role trochu obracely.

Šlo spíše o dlouhodobou či krátkodobou spolupráci?

Šlo o střednědobou spolupráci, v řádu několika měsíců, kdy docházeli na skupinovou či individuální terapii.

Abstrakt:

TÝROVÁ K., *Domácí násilí páchané na mužích*. České Budějovice, 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce doc. PhDr. David Urban, Ph.D.

Klíčová slova: Domácí násilí, partnerské násilí, mužská oběť, gender, zakázka oběti, pomoc obětem.

Práce se zabývá domácím násilím páchaném na mužích. V teoretické části bude charakterizováno domácí násilí, jeho projevy, formy a cyklus, ve kterém se zpravidla odehrává. Dále poukáží na specifika násilí na mužích a specifika partnerského násilí. Mimo jiné nastíním stereotypy a genderové předsudky, které mají vliv na vnímání mužských obětí společností, ale i samotnými mužskými oběťmi. V praktické části se budu zabývat výsledky rozhovorů se sociálními pracovníky, jejichž cílovou skupinou jsou právě muži jako oběti domácího násilí. Cílem této části bude zjistit s jakými problémy se sociální pracovníci (v případě mužských obětí) setkávají, s jakou zakázkou muži přicházejí a jak probíhá práce s touto cílovou skupinou.

Abstract:

Keywords: Domestic violence, partners violence, men's victim, gender, commision of a victim, help to victims.

The work deals with a domestic violence committed on men. In the theoretical part will be characterized domestic violence, his manifestations, forms and cycle in which it usually takes place. Next I will point to specifications violence committed on men and specifications partner violence. Besides other thing I will outline stereotypes and gender prejudices, which have influence on perception of men's victims of a society, but also themselves men's victims. In the practical part I will deal with results of interviews with social workers, whose target group are just men's victims. An object this parts will be found out with which problems social workers (In case of mens's victims) meet, with which commision men come and how to work with this target group.